
Opvoeden achter tralies

Gemaakt door:

Linda van Dijk & Erna van der Gaag

Begeleiders:

Radha Chierkoet, docent Haagse Hogeschool
Saskia Vink, Penitenciaire Inrichting Haaglanden

Haagse Hogeschool, mei 2005

Kinderen

*Als hij op bezoek is,
dan kijkt mijn zoon me aan
En zegt dan tot mij pappa
je moet naar huis toe gaan.*

*Als ik dan in zijn ogen kijk,
slaat hij ze heel snel neer
En zegt met bibberig stemmetje,
dit is geen grapje meer.*

*Hoe kan ik hem vertellen,
dat men dit anders ziet,
Maar dat ik hier moet blijven,
een kind begrijpt dat niet.*

Bron: diaconaal centrum voor het gevangenispastoraat Haarlem

“Opvoeden achter tralies”

Gemaakt door:

Linda van Dijk & Erna van der Gaag

Begeleiders:

Radha Chierkoet, docent Haagse Hogeschool
Saskia Vink, Penitenciaire Inrichting Haaglanden

Haagse Hogeschool, mei 2005

Voorwoord

Voor u ligt de afstudeeropdracht, waarmee we onze studie aan de Haagse Hogeschool afronden. Met medewerking van de medewerkers en de gedetineerden in unit 3 hebben we een groepsactiviteit kunnen maken die gedetineerde vaders in de toekomst zal kunnen helpen. Onze titel 'Opvoeden achter tralies' heeft betrekking op de cursus die we gemaakt hebben voor gedetineerde vaders. De cursus gaat over het opvoeden van kinderen en de cursus wordt in de inrichting gegeven, waardoor we bij de titel 'opvoeden achter tralies' kwamen.

Onze dank gaat uit naar Saskia Vink, die ons dit jaar heeft bijgestaan met het afnemen van de interviews en het geven van relevante informatie voor onze groepsactiviteit en literatuurstudie.

Ook gaat onze dank uit naar Radha Chierkoet die ons heeft geholpen met het maken van de afstudeeropdracht.

Onze dank gaat ook uit naar Anke Bolwijn, werkzaam als humanistische raadvrouw in Penitentiare Inrichting 'De Geerhorst' te Sittard, die betrokken was bij ons afstudeerproject en zeer bruikbare informatie heeft gegeven over haar eigen onderzoek in Penitentiare Inrichting Roermond betreffende het ouder- kindproject.

Zeker willen we de mensen bedanken die ons stuk hebben gelezen en het tot een goed lopend eindstuk hebben gemaakt. Karin Heeren en Jaap van der Gaag.

Als laatste willen we onze familieleden bedanken die elke keer klaar stonden voor onze dipjes en mindere momenten.

Linda van Dijk & Erna van der Gaag
Mei, 2005

Samenvatting

In deze afstudeeropdracht zal de doelgroep gedetineerde vaders voor het voetlicht gehaald worden.

De doelgroep gedetineerde vaders hebben wij toegespitst op de jong volwassen afdeling van de Penitentiare Inrichting Haaglanden vestiging Scheveningen.

Het werken met jong volwassen gedetineerden gebeurt al ruim dertig jaar in de Penitentiare Inrichting Haaglanden. Het is een afdeling voor gedetineerden die 'psychologisch onvolwassen' zijn. Een aantal criteria om in aanmerking te kunnen komen op deze afdeling zijn, dat gedetineerden niet in het bezit zijn van een diploma geen werk of werkervaring hebben, dakloos zijn: een verstoorde relatie met hun ouders hebben etc. Het doel is om deze gedetineerden uit de volwassen setting te halen zodat criminele infectie verminderd wordt.

Om het groepswork te bevorderen kwam de jong volwassen afdeling met de vraag of wij iets wilden ontwikkelen voor jonge gedetineerde vaders. Het uiteindelijke resultaat is een groepsactiviteit geworden. Het doel van deze groepsactiviteit is onder andere dat vaders na hun verblijf in detentie niet alleen op een andere wijze zullen functioneren in de samenleving, maar ook hun vaderrol binnen het gezin op een andere manier zullen benaderen.

De hoofdvraag *'Welke hulpverleningsmethode kan in de hulpverlening aan gedetineerde vaders worden ingezet om hen ten eerste te ondersteunen in de uitoefening van hun vaderschapen en de opbouw van een goede relatie met hun kind(ren) en ten tweede mede daardoor te voorkomen dat ze recidiveren'* zal centraal staan in deze afstudeer opdracht.

Om tot een antwoord te komen op deze hoofdvraag zijn er interviews gehouden met de gedetineerde vaders in de leeftijd van 18 tot en met 23 jaar en is onderzocht met welke vragen/ problemen gedetineerde vaders zelf zitten met betrekking tot de opvoeding van het kind tijdens hun detentie.

Om verder de hoofdvraag te kunnen beantwoorden is een literatuurstudie verricht. Verschillende boeken zijn er op naslagen om de culturele achtergrond van de gedetineerde vaders te herleiden. Verschillende aspecten uit de opvoeding zijn vergeleken en van daaruit is bekeken hoe de gedetineerde vaders in het criminele circuit zijn beland. Verder zal beschreven worden of de socialisatie, etnische-, sociaal-economische- of de psychische achtergrond van een gedetineerde in relatie staat tot zijn detentie. Ook de etiketteringtheorie zal aan bod komen in dit hoofdstuk.

In hoofdstuk 4 is de Thematische Interactie Methode uitgewerkt. Deze methode wordt gehanteerd op de jong volwassen afdeling van Penitentiare Inrichting Haaglanden. De Thematische Interactie Methode is een groepsgerichte methode waarbij een thema (gespreksonderwerp) centraal staat en in de groep besproken wordt. Een individu (ik) brengt een onderwerp (thema) in het groepsgesprek en zal dit samen met zijn groepsgenoten (wij) bespreken.

Hieraan gekoppeld zijn andere methoden uitgewerkt, die aansluiten bij jonge vaders in detentie. Deze methoden zijn, taakgerichte hulpverlening, systeembenadering, eclecticisch en integratief werken. De seksspecifieke benadering aan bod komen. De methoden zijn terug te vinden in de groepsactiviteit namelijk de cursus. Deze cursus zal bestaan uit vijf bijeenkomsten van anderhalf uur. De thema's die tijdens deze cursus naar voren komen zijn onder andere, socialisatie, regels, straffen en belonen.

Inhoudsopgave

	Blz
Voorwoord	2
Samenvatting	3
 <u>1. Aanleiding en doel van dit afstudeerproject</u>	 6
1.1 Inleiding	6
1.2 Aanleiding	7
1.2.1. Analyse op macro, meso, micro niveau	8
1.3 Probleemstelling	9
1.4 Hoofdvraag	10
1.5 Deelvragen	10
1.6 Doelstelling	10
1.7 Doelgroep	11
1.8 Begripsomschrijving	11
 <u>2. Vaderschap, een theoretisch en historisch perspectief</u>	 13
Inleiding	13
2.1 Vaderschap vroeger en nu	13
2.2 Verschillende culturen	14
2.2.1 Turkse opvoeding	14
2.2.2 Marokkaanse opvoeding	16
2.2.3 Surinaams Creoolse opvoeding	19
2.2.4 Antilliaanse opvoeding	21
2.2.5 Nederlands opvoeding	22
Samenvatting	24
 <u>3. Vaderschap in detentie</u>	 25
Inleiding	25
3.1 Hoe vervallen deze vaders tot criminaliteit	25
3.1.1 Socialisatie	25
3.1.2 Sociaal economisch	26
3.1.3 Psychisch	27
3.1.4 Etnische achtergrond	27
3.2 Visie van vaders in detentie	27
3.3 Hoe kijken gedetineerde vaders tegen het vaderschap aan?	28
3.3.1 Is Relatie van deze gegevens met de theorie?	29
3.4 Etiketteringtheorie	29
Samenvatting	29
 <u>4. Verschil tussen theorie en methoden</u>	 31
Inleiding	31
4.1 Hoe is de hulpverlening aan vaders momenteel?	31
4.1.1 Welke methoden wordt er nu gebruikt?	31
4.2 Enkele methoden vooraf.	33

4.2.1 Seksespecifieke benadering	33
4.2.2 Taakgericht hulpverlening	33
4.2.3 Systeembenadering	34
4.2.4 Eclectisch integratief werken	34
4.3 Welke competenties dienen hulpverleners die met de cursus willen werken in acht te nemen?	35
Samenvatting	35
<u>5. Cursus, ‘Opvoeden achter tralies’</u>	
Inleiding	36
5.1 Verantwoording cursus, ‘Opvoeden achter tralies’	36
<u>6. Conclusies</u>	38
Literatuurlijst	40
Bijlagen	
interview	

1. Aanleiding en doel van dit afstudeerproject

1.1 Inleiding

Vaders heb je in alle soorten en maten. Huismannen, gescheiden vaders, alleenstaande vaders en op dit moment heeft de media aandacht voor “father for justice”, vaders die na de scheiding contact willen houden met het kind. Kortom het vaderschap is niet weg te denken in deze maatschappij.

Gezien het belang van vaderschap in de samenleving, willen wij deze doelgroep voor het voetlicht brengen en dan met name gedetineerde vaders.

In dit afstudeerproduct zullen wij de doelgroep vaders in detentie in de leeftijd van 18 tot 23 jaar nader bestuderen. Er zal een groepsactiviteit ontwikkeld worden en deze zal aan PI Haaglanden worden aangeboden als een onderdeel van het hulpverleningsprogramma dat aan deze vaders in detentie wordt geboden.

Tot op heden is er weinig onderzoek gedaan naar gedetineerde vaders. Nadat we hadden gekozen voor dit onderwerp, gingen we op zoek naar literatuur en kwamen we een krantenbericht tegen, waarin een net verricht onderzoek had plaatsgevonden in Penitentiaire Inrichting Sittard. Dit onderzoek is verricht door Anke Bolwijn en wees uit dat gedetineerde vaders minder recidiveren, doordat ze tijdens hun detentie intensief contact hadden gehad met het kind.

Verderop zullen we beschrijven hoe de groepsactiviteit eruit zal zien, waarbij nader omschreven zal worden wat het beoogde resultaat is en hoe we dat willen bereiken.

Het afstudeerproduct zal er als volgt uitzien:

In dit hoofdstuk zullen we verder ingaan op:

- de aanleiding,
- analyse,
- probleemstelling,
- hoofdvraag,
- deelvragen,
- doelstelling,
- doelgroep,
- begripsomschrijving.

In hoofdstuk 2 zullen we verschillende culturen, die in Nederland wonen beschrijven. Onze doelgroep verblijft op de Jong Volwassen afdeling in Penitentiaire Inrichting Haaglanden, vestiging Scheveningen. Er verblijven gedetineerden met veel verschillende nationaliteiten en culturen. In dit stuk zullen we vijf nationaliteiten uitwerken namelijk de Marokkaanse-, Turkse-, Antilliaanse-, Surinaams- Creoolse- en Nederlandse nationaliteit. Verder zullen we uitwerken hoe de vaders in de criminaliteit vervallen. We zullen verschillende facetten bekijken waar eventueel een oorzaak kan liggen.

Tevens hebben we interviews afgenomen op de jong volwassen afdeling onder de gedetineerde vaders. We zullen beschrijven wat er uit het onderzoek naar voren is gekomen en wat de visie is van de vaders.

In hoofdstuk 3 zullen verschillende methoden aan bod komen. De Thematische Interactie Methode wordt gehanteerd op het groepswork, hoe ziet die eruit en legt het een link naar gedetineerde vaders? Welke methoden zijn er nog meer toepasbaar op het groepswork en zijn die van toepassing op de gedetineerde vaders? Deze vragen zullen we verder uitwerken in hoofdstuk 3.

1.2 Aanleiding

Tijdens de stage van Erna op de jong volwassen afdeling, is zij in aanraking gekomen met gedetineerden die net of enige tijd vader zijn. Tegelijkertijd heeft Linda ervaringen opgedaan tijdens haar stage in de vrouwenopvang en werd daar geconfronteerd met kinderen die opgroeien zonder vader. Ze heeft ondervonden dat het een gemis in de opvoeding is, de kinderen missen een vader. Daarentegen heeft Erna de andere kant gezien, namelijk dat de gedetineerde vaders hun kind missen tijdens de detentie. Door deze twee ervaringen bij elkaar te zetten zijn we tot deze afstudeeropdracht gekomen.

Het is ons opgevallen dat de hulpverlening in Penitentiare Inrichting Haaglanden niet of nauwelijks inspeelt op het vaderschap van de gedetineerden. Er bestaat geen duidelijke methode voor de gedetineerde vaders waarmee de groepsleiding aan de slag kan gaan. Door hun detentie missen de gedetineerde vaders gedwongen de aansluiting met het gezin, terwijl dit een zeer belangrijk onderdeel van hun leven is. Door de detentie wordt de natuurlijke band die er met het kind is verstoord.

Uiteindelijk komen gedetineerden weer terug in het gezinssysteem, terwijl ze enige tijd weg zijn geweest. Hoe moeten ze hiermee omgaan? Wie legt ze uit hoe ze het beste contact kunnen houden tijdens hun detentie?

Ook zijn er gedetineerden die vader zijn, maar niet weten wat deze rol inhoudt en niet weten wat er van hen wordt verwacht. Ze hebben geen zicht op de ontwikkeling van een kind en weten niet op welke wijze ze om kunnen gaan met hun kind. In veel gevallen hebben zij zelf ook geen (goed) voorbeeld gehad. Hierdoor laten ze deze rol een beetje links liggen. Ze willen graag, maar weten niet hoe ze dit moeten aanpakken.

Door de gesprekken die Erna heeft gevoerd met gedetineerden die vader zijn, willen wij dit onderwerp niet laten liggen en willen een groepsactiviteit ontwerpen waarmee de groepsleiders aan de slag kunnen gaan.

Wij denken dat als de gedetineerde vaders bewuster worden van hun rol als vader, het recidivepercentage zou kunnen dalen. Ze krijgen een andere functie/ rol, namelijk het vaderschap. We blijven realistisch en denken zeker niet dat we alle jonge vaders bereiken. Al is het maar die ene, elk persoon is uniek en bijzonder.

Door alleen bezig te zijn met het vaderschap binnen detentie wil niet zeggen dat we de kinderen niet belangrijk vinden. We hebben ervoor gekozen om de doelgroep jonge vaders verder uit te lichten. Over kinderen waarvan een ouder in detentie verblijft, is al eerder onderzoek verricht, waaronder door de reclassering¹. Door ons te richten op de gedetineerde vaders zullen de kinderen zeker niet vergeten worden. Door het product dat we zullen aanbieden, zullen de gedetineerden leren om te gaan met hun vaderschap, wat positieve gevolgen kan hebben voor de relatie met het kind.

1. Nog honderd nachtjes slapen. Reclassering 1995, Hoeveel nachtjes slapen nog? Reclassering 1997

1.2.1 Analyse op macro-, meso- en micro niveau

Hieronder zullen we een analyse geven van de situatie op macro-, meso- en micro niveau. Per niveau zullen we stil staan bij de doelgroep en de omgeving erom heen. Te denken valt aan de maatschappij, instelling enz.

Macro niveau,

De invloed van de overheid en politiek in de justitiële sector is de laatste jaren ingrijpend veranderd. De politieke besluitvorming heeft grote gevolgen voor justitiële inrichtingen op het terrein van onder andere financiële middelen, hulpverlening en levenssferen in het dagelijkse leven binnen de inrichting. Er is sprake van twee gedetineerden op één cel. De arbeid overdag is afgeschaft en het dagprogramma ingekort. Gedetineerden zullen meer tijd per dag alleen op de cel moeten doorbrengen. Dat heeft effect op de relaties tussen onder andere bewakers en gedetineerden. Er is minder contact tussen groepsleiders, andere functionarissen en gedetineerden, hetgeen kan betekenen dat spanningen kunnen ontstaan die tot escalaties kunnen leiden, variërend van agressie tot depressies van gedetineerden.

Vrijheidsbeperking heeft grote gevolgen voor individuen. De op handen zijnde maatregelen zullen de positie van gedetineerden onredelijk zwaarder en moeilijker maken. De veronderstelling dat hiermee recidive kan worden teruggedrongen zal nog moeten blijken. Ondersteuning aan gedetineerde vaders in de uitoefening van hun vaderrol zowel tijdens de detentie als in de periode daarna zou wellicht naast de andere maatschappelijke condities zoals kansen op werk, opleidingen, huisvesting mogelijkheden enzovoorts een beter antwoord kunnen zijn op de vraag hoe recidive kan worden voorkomen of teruggedrongen.

Vanuit de optiek van hulpverlening door middel van methodische systeembenadering kan worden gesteld dat vaders een cruciale rol in de opvoeding van hun kinderen kunnen vervullen.

Meso niveau,

In de huidige situatie wordt er weinig tot niet stil gestaan bij het vaderschap onder gedetineerde vaders in de leeftijd van 18 tot 23 jaar. Tweemaal per jaar vindt er het “vader-kind dag plaats”. Vader en kind kunnen samen een dag doorbrengen in de inrichting. Deze dagen worden aangewezen door de inrichting en hier heeft de gedetineerde geen inspraak in.

Door de aangeboden groepsactiviteit verwachten wij dat de sfeer in de inrichting wordt verbeterd als er meer rekening wordt gehouden met de situatie waarin de gedetineerden zich bevinden. Door te erkennen dat er door de detentie gemis ontstaat binnen de vaderrol en hier aandacht aan te geven in de begeleiding waarbij tegelijkertijd handvatten worden geboden om deze rol te kunnen vervullen na de periode van detentie, worden gedetineerden serieus genomen. De mentor is meer op de hoogte van wat er speelt bij de gedetineerden waardoor de mentor beter kan inspelen op de problematiek. Dit zou het recidivepercentage uiteindelijk gunstig kunnen beïnvloeden.

Micro niveau,

Door de gedetineerde bewust te maken van zijn vaderrol, hopen we dat hij zich meer zal gaan bezig houden met zijn rol als vader dan als crimineel. De gedetineerde bouwt een netwerk om zich heen. Zodra zijn detentie erop zit, kan hij terugvallen op zijn sociale netwerk. Rekening houdend met sociaal- economische factoren zoals het hebben van goede huisvesting, de kansen op de arbeidsmarkt, het wel of niet hebben van een relevante opleiding kan een

gezonde relatie met kinderen een positief effect hebben op de reductie van het recidivepercentage.

Tevens is het voor het kind belangrijk om contact te houden met hun eigen vader. De voorbeeldfunctie die de vader heeft, wordt beter. Uiteindelijk zal de vader weer terug vallen in het 'normale' gezinsleven.

Marjon Harbers (Harbers 2003) heeft een onderzoek verricht naar gedetineerde vaders. Hieronder de belangrijkste punten uit haar onderzoek.

Een aantal conclusies uit haar onderzoek zijn:

- Kinderen van een gedetineerde vader lopen een groter risico om psychosociale problemen te krijgen en agressief en crimineel gedrag te vertonen.
- Er bestaat geen specifieke hulpverlening voor kinderen wier vader in de gevangenis zit.
- Veelal groeien de kinderen op in een negatieve gezinssituatie, waarin (huiselijk) geweld schering en inslag is.
- Kinderen van gedetineerde ouders hebben veel problemen en een onzekere toekomst.
- Jaarlijks leven in Nederland duizenden kinderen voor kortere of langere tijd gescheiden van hun gedetineerde ouder.
- Maar in Nederland leven 'slechts' 500 kinderen gescheiden van hun gedetineerde moeder, tegenover ongeveer 12.000 die gescheiden leven van hun gedetineerde vader.

De conclusies sluiten aan bij de thematiek van ons onderzoek. Wij vinden dat er meer onderzoek verricht moet worden naar vaders in detentie en denken dat de rol van de vader wordt onderschat. Hierdoor worden de kinderen de dupe van het gedrag van de ouders. Als ouders zelf de verantwoordelijkheden niet aankunnen om goede zorg voor het kind te dragen, vinden wij dat zij daarin gesteund moeten worden. We moeten ze laten inzien hoe belangrijk het voor het kind is. Maar ook hoe belangrijk het voor de ouder (vader) zelf is om een beter contact te hebben met zijn kind. Een ouder kan hier kracht uit halen, moed om te proberen op het rechte pad te blijven lopen.

1.3 Probleemomschrijving

De detentie van de vader zorgt ervoor dat een gezinsverband uit elkaar getrokken wordt. Gedetineerde vaders laten vaak een vrouw/ vriendin met kind(eren) achter. In sommige gevallen komt het voor dat de vader voor detentie weinig contact had met het kind en de zorg veelal op de schouders van de moeder terechtkomt. Hierdoor is het probleem niet minder ernstig. In veel gevallen is de inkomstenbron voor de moeder en het kind minder geworden en zal de moeder alles zelf moeten opknappen. Zodra de behoefte voor de vader er is om het kind te zien is het makkelijker om toenadering te zoeken tot het kind als de vader in detentie verblijft. Het contact blijft beperkt tot het uurtje bezoek per week, brieven schrijven en telefoneren. Meer mogelijkheden zijn er niet.

Per jaar zijn 25.000 á 30.000 jongens en meisjes hun vader voor een tijd kwijt. (Meys, Verhagen, 1998;183)

Volgens Nagy is de loyaliteit vanuit het kind naar de ouder groot. Nagy geeft aan dat kinderen in een loyaliteitsconflict kunnen komen. (Onderwater, 1995:47) Bij onze doelgroep zou er ook een loyaliteitsconflict naar voren kunnen komen. Want hoe gaat de vader ermee om als zijn kind te horen krijgt dat zijn vader gedetineerd is of ooit in de gevangenis heeft gezeten? Het kind houdt van zijn vader, maar het feit dat zijn vader vast heeft gezeten, gaat het kind ook niet in de koude kleren zitten.

Zoals al eerder beschreven, hebben de gedetineerde vaders door de detentie minder contact met het kind (een enkele keer komt het voor dat een gedetineerde vader geen contact meer heeft met het kind door: slecht contact met de moeder van het kind, het kind verblijft in het buitenland waardoor het contact minder is.) Hierdoor moeten twee partijen namelijk het kind en de vader qua contact een stap achteruit doen.

Tijdens de stage van Erna is zij in aanraking gekomen met jonge gedetineerde vaders en is haar ervaring dat het vaak als een probleem wordt ervaren dat het contact in grote mate minder is. Ze vinden het moeilijk om hier mee om te gaan. In de hulpverlening is er weinig tot geen aanbod voor gedetineerde vaders. Twee maal per jaar vindt er in P.I. Haaglanden, locatie Scheveningen de vader-kind dag plaats. De kinderen kunnen niet altijd op de aangeboden datum aanwezig zijn. De vaders hebben geen invloed op de planning van de dagen.

1.4 Hoofdvraag

Gelet op het voorstaande komen we tot de volgende hoofdvraag:

Welke hulpverleningsmethode kan in de hulpverlening aan gedetineerde vaders worden ingezet om hen ten eerste te ondersteunen in de uitoefening van hun vaderschap en de opbouw van een goede relatie met hun kind(ren) en ten tweede mede daardoor te voorkomen dat ze recidiveren?

1.5 Deelvragen

De hoofdvraag roept de volgende deelvragen op:

1. Hoe ziet de hulpverlening er aan gedetineerde vaders er momenteel uit?
2. Welke wensen en behoefte hebben gedetineerde vaders om hun vaderschap optimaal te kunnen vervullen en welke mogelijkheden heeft de hulpverlening om in deze behoefte te voldoen?
3. Hoe ziet de groepsactiviteit eruit?

1.6 Doelstelling

De doelstellingen zijn als volgt:

1. Inzicht verwerven in de huidige organisatie en methode van de hulpverlening.
2. Inzicht in hoe wij gedetineerde vaders kunnen ondersteunen bij hun wensen en behoeften.

3. Ontwerpen van een groepsactiviteit. Door de groepsactiviteit krijgt de mentor van de gedetineerden een beter beeld van zijn systeemwereld buiten de gevangenis, waar de hulpverlening weer op kan inspelen.
4. Gedetineerde vaders inzicht helpen verwerven in hun vaderrol en bewust maken welke verantwoordelijkheden het met zich meebrengt.
5. Voorkomen of reduceren van recidive.

1.7 Doelgroep

Binnen P.I. Haaglanden zullen wij ons afstudeerproject uitvoeren in unit 3. Dit is een Huis van Bewaring waar onder andere Jong volwassenen verblijven. In totaal zijn er 60 cellen gereserveerd voor de jong volwassenen. Het zijn jongens in de leeftijd van 18 tot 23 jaar. Dit is de leeftijd waarin de jongens zich in de adolescentie fase bevinden. Niet de leeftijd bepaalt of een gedetineerde jong volwassen is, maar de psychologische onvolwassenheid. Te denken valt bijvoorbeeld aan het hebben van een slechte relatie met zijn ouders, weinig/geen vrienden (sociale tekorten), geen opleiding hebben genoten (opleiding), een delict te hebben gepleegd in combinatie met agressief gedrag (agressiviteit) en erg kwetsbaar zijn (kwetsbaarheid). In het Huis van Bewaring in unit 3 verblijven de jong volwassenen in afwachting van een uitspraak van de rechter. De periode voor een jong volwassene is hierdoor onzeker. Ze weten in veel gevallen niet waar ze aan toe zijn.

Vaak zijn het jongeren met een fors verleden die het één en ander hebben meegemaakt in hun eigen persoonlijke geschiedenis. Veel jongens zijn mishandeld, hebben weinig liefde gekend in hun jeugd, kunnen een incestueus verleden hebben, cultuurproblemen, komen vaak uit de lagere sociale klasse. Ze hebben niet een gewoon huisje, boompje, beestje verleden.

De doelgroep zit in een inrichting vast, waardoor ze niet zomaar naar buiten toe kunnen gaan. Hun vrijheid is stevig beperkt. Ze hebben zich te houden aan het regime dat heerst in het Huis van Bewaring. Om zich aan het strakke regime te houden is niet altijd makkelijk voor de gedetineerden. Zoveel vrijheden buiten, zo weinig autonomie binnen.

Ook heeft de doelgroep vaak weinig onderwijs genoten. Ze hebben het basisonderwijs gevolgd, maar zijn afgehaakt bij het voortgezet onderwijs, omdat ze bijvoorbeeld belanden in het criminele circuit of een drugsprobleem ontwikkelen.

Wij zullen ons beperken tot de gedetineerde vaders in de leeftijd van 18 tot 23 jaar.

Verderop in het verslag worden er in grote lijnen verschillende culturen belicht van vaders die in de gevangenis verblijven.

1.8 Begripomschrijving

JoVo Jong volwassenen. De doelgroep waarvoor we dit onderzoek gaan verrichten zijn de jong volwassenen in de leeftijd van 18 tot 23 jaar. Alle gedetineerden komen binnen in unit 1 en 2. Vanuit daar krijgen de gedetineerden van 18 tot 23 jaar een intakegesprek. Tijdens het intakegesprek worden er een aantal vragen gesteld waaruit naar voren kan komen of een gedetineerde geschikt is voor de Jong Volwassenen afdeling. Onder het stukje 'doelgroep' is al uitgelegd aan welke voorwaarden de gedetineerden moet voldoen om naar de afdeling te kunnen komen.

HvB Na de arrestatie komt men in een Huis van Bewaring terecht. Het Huis van Bewaring is niet hetzelfde als de gevangenis. De gevangenis is waarheen men gestuurd wordt na de veroordeling voor het delict waarvoor men gearresteerd

is. In het Huis van Bewaring verblijft men in een één of tweepersoons cel. Als men eenmaal in het Huis van Bewaring zit, moet men daar wachten, totdat men naar de rechtbank gaat voor de eerste voorgeleiding en men officieel beschuldigd wordt van het gepleegde delict. (www.dji.nl)

- Vader* Het begrip ‘vader’ in de meest directe betekenis van het woord duidt een man aan, die één of meer kinderen heeft, de natuurlijke of biologische vader. Verder heeft het woord in ruimere zin betrekking op een stamvader of voorvader, veelal aangeduid met ‘onze vader’, zoals van Abraham (Matth.3:9) Leerlingen spraken hun rabbi’s (leraren) in Jezus’ dagen aan met ‘vader’ (vgl. Matth.23:9) In 1 Cor.4:15 heeft het woord vader betrekking op geestelijke vaders, die, zoals Paulus ten opzichte van Timotheüs, iemand tot geloof in Christus hebben gebracht.
- Opvoeding* Wijze waarop iemand is of wordt opgevoed. Wijze waarop iemand is gesocialiseerd, waarin hij/zij zijn waarden en normen geleerd heeft. Deze normen en waarden worden meegegeven door onder andere de ouders. (van Dale)
- Gedetineerde* Gevangene, iemand die veroordeeld is en in gevangenschap verkeert of in een detentie centrum verblijft.
- Recidive* Herhaling van misdrijf, het opnieuw vervallen in hetzelfde criminele circuit. Op 3 maart 2005 maakte Minister Donner bekend dat bijna driekwart van de gedetineerden (73 procent) na hun vrijlating binnen zes jaar weer met justitie in aanraking komt. Bij jongeren ligt dit cijfer op 78 procent. (www.justitie.nl)
- Hechting* Hechting wordt gezien als een aangeboren neiging van alle mensen tot het vormen van een relatie, contact en nabijheid. Dit houdt in dat hechting een wederkerige en diepgaande emotionele en fysieke relatie tussen kind en zijn ouder. Hechting vereist een fysieke en emotionele beschikbaarheid van zowel ouder als kind.

2. Vaderschap, een theoretisch en historisch perspectief

Inleiding

In dit hoofdstuk zal in historisch perspectief beschreven worden wat de rol van een vader in de opvoeding inhoudt. Als eerste gaan we terug naar het jaar 1900. We beschrijven wat voor rol de vader toen in de opvoeding had en hoe dat veranderd is. Daarna brengen we verschillende culturen en hun opvoeding naar voren. Verder kijken we naar de achtergronden van de gedetineerde vaders en verdiepen we ons in de visie van de vaders in detentie, hoe is het om een gedetineerde vader te zijn?

2.1 Vaderschap, vroeger en nu

Een definitie van het gezin:

‘het gezin is een door huwelijk tot stand gekomen sociale eenheid met specifieke structuur en functie, hoogstens omvattend een echtpaar en een aantal ongehuwde jongeren, jegens wie dit echtpaar de ouderlijke rol vervult; de leden van deze sociale eenheid zijn veelal op dezelfde plaats gevestigd.’

Autoritaire verhoudingen domineerden zowel in de samenleving als in de gezinshuishouding. De vrouw was ondergeschikt aan de man, de kinderen aan de ouders, dat wil zeggen aan de vader. Vrouwen stonden onder voogdij.

Geboorten

De huishoudens in de pre-industriële tijd blijken in het algemeen minder groot te zijn geweest dan werd aangenomen. Ook het aantal kinderen dat wordt aangetroffen is beperkt. In de meeste huishoudens met kinderen worden niet meer dan drie kinderen geteld en het aantal huishoudens met veel kinderen, zeg zes of meer, ligt beneden 10%. Afgezien van het feit dat kinderen soms al op betrekkelijke jonge leeftijd het ouderlijk huis verlieten om elders als inwonend personeelslid werkzaam te zijn, was het de hoge kindersterfte die het aantal in de huishoudens aanwezige kinderen laag hield. Maar ook het aantal kinderen dat werd geboren was kleiner dan men zou verwachten. (Kooy, 1985; 94)

Samenwoning

Het is een bekend gegeven dat het gezin een individualiseringsproces heeft doorgemaakt. Niet alleen verwanten, ook personeel en andere niet- verwanten, zijn het best onder de term “kostgangers” te rangschikken, zij woonden samen met het gezin en ook deze groepen zijn grotendeels uit de gezinnen verdwenen. Technische en economische ontwikkelingen bevorderden het ontstaan van gezinshuishoudens des te meer, daar zij aansluiten bij duidelijk bestaande of latent aanwezige hang naar zelfstandigheid en privacy. Was het gezin in de pre-industriële tijd vrijwel de enige productie-eenheid en inwonend personeel een wijd verbreid verschijnsel, de introductie van de fabrieksmatige productiewijze en de ontwikkeling van een omvangrijke dienstensector met ondermeer de vrije beroepen, de bestuurlijke en administratieve banen, maakte de combinatie woon-werkplaats tot een randverschijnsel. Voor zover het gezin als productie-eenheid nog aanwezig is, wordt nu vrijwel uitsluitend gewerkt met uitwonend personeel. Ook inwonend huishoudelijk personeel, eens een geprofileerde beroepsgroep, bestaat vrijwel niet meer. Beter betaalde en aantrekkelijke banen kwamen

voorhanden en de moderne huishouding met haar technische uitrusting heeft zoveel arbeidskrachten niet meer nodig. (Kooy, 1985; 70)

De bescheiden aanvulling op het inkomen waarom vroeger de kostganger werd gewaardeerd, verloor onder de moderne inkomstenverhouding veel van haar betekenis. Anderzijds willen jongeren en oudere alleenstaanden, die vroeger op samenwoning waren aangewezen nu zelfstandig wonen, waartoe de mogelijkheden zeer sterk zijn verruimd.

De dominantie van het ééngezinshuishouden zonder anderen is het grootst geweest in het begin van de jaren zestig. Het samenwonen was al sterk verminderd en het aantal huishoudens van alleenstaanden en van de nieuwe samenlevingsnormen had nog geen grote vlucht genomen (Kooy, 1985;70/71)

Ondanks het verder teruglopen van het samenwonen tussen 1960 en 1971 (van 10.2 naar 6.5%) verloor het ééngezinshuishouden over dezelfde periode iets aan haar positie (van 74.8 naar 73,5%), dit als gevolg van de sterke opkomst van de éénpersoonshuishouding. Hoewel verder geen volkstellingen meer zijn gehouden, blijkt uit steekproefonderzoek dat de relatieve teruggang van het ééngezinshuishouden onder anderen heeft doorgezet mede als gevolg van het ontstaan van nieuwe samenlevingsvormen of met andere woorden van de toename van het aantal niet-gezinshuishoudens van 2 of meer personen.

2.2 Verschillende culturen

Hieronder zullen wij de Turkse, Marokkaanse, Surinaams-Creoolse en Antilliaanse cultuur binnen de Nederlandse samenleving en Nederlandse cultuur beschrijven. Dit zijn de meest voorkomende culturen op de jong volwassen afdeling van Penitentiaire Inrichting Haaglanden en hebben daarom gekozen deze verder uit te werken. Ons doel daarbij is om een beter zicht te krijgen in deze culturen, zodat de groepsactiviteit goed aansluit bij de doelgroep. Op basis van de literatuur geven wij een algemeen beeld van deze vijf culturen.

2.2.1 Turkse cultuur

De Turkse gezinnen arriveerden rond 1964 in Nederland. De vader van het gezin kwam in de meeste gevallen voor werk naar Nederland. Zo kwam het voor dat moeder met haar gezin voor lange tijd zonder vader in Turkije leefde. Wanneer het gezin naar Nederland kwam, was het in de meeste gevallen zó, dat vader al bekend was met de Nederlandse samenleving. Veel Turken hebben in het dagelijks leven contact met landgenoten. Het is vaak een regelmatig en intensief contact, waarbij familiebanden erg belangrijk zijn.

De meeste Turkse ouders willen dat hun kinderen opgroeien in een gemengde wijk. Zo leren ze eerder de Nederlandse cultuur kennen en kunnen beter integreren in de Nederlandse samenleving. Wel ervaren zij discriminatie naar hun kinderen toe. Dat is dan ook één van de redenen waarom de ouders gevoelsmatig terug willen naar Turkije.

Opvoeding en opvoedingsdoelen

Het krijgen van kinderen is voor Turken heel belangrijk. Sommige vrouwen zien dit zelfs als levensvervulling. Voor zowel vaders als moeders staat de psychologische waarde hiervan bovenaan. Voor de Turkse ouders is het niet meer zo vanzelfsprekend dat de kinderen later voor de ouders zorgen. De economische waarde van kinderen is dus afgenomen.

Vanaf de zuigelingleeftijd tot aan de peuterleeftijd is er sprake van grote toegeeflijkheid naar de kinderen toe.

Vanaf het tweede levensjaar proberen de ouders kinderen dingen te leren. Ze willen dat het kind goed voorbereid naar school gaat. Ze letten bijvoorbeeld goed op leerzaam speelgoed

voor het kind. De meeste ouders spelen dan ook regelmatig met hun kinderen. Vanaf het zesde levensjaar verwachten de ouders van het kind dat het zich gaat gedragen naar het volwassen ideaal beeld. De meningen zijn verdeeld over wanneer de 'echte' opvoeding begint. Vanaf het vijftiende levensjaar ondernemen de moeders vaker iets met hun dochters dan met hun zonen. Wanneer de kinderen zelf beslissingen kunnen nemen en weten wat ze willen is de opvoeding afgerond.

In de loop van de jaren is de Turkse opvoeding veranderd, vroeger was de opvoeding autoritair, nu geven ze hun kinderen wat meer vrijheid. Wel willen de Turkse ouders bepaalde normen en waarden bijbrengen aan hun kinderen, die ze zelf ook van hun ouders hebben geleerd. Respect en eerbied voor anderen worden dan genoemd. Verder willen de ouders ook het geloof in stand houden door het bijbrengen van islamitische regels en levenswijze.

Wat betreft de rolverdeling; een minderheid van de Turkse gezinnen gaat uit van traditionele denkbepelden. Dat houdt in dat moeder voor het gezin en het huishouden zorgt en dat vader voor het inkomen zorgt en zich bezighoudt met gezagshandhaving.

In veel gezinnen is de taakverdeling gelijkwaardig. Mannen en vrouwen hebben taken in het huishouden. Wel zijn er de traditionele vrouwelijke taken die de vrouw op zich neemt. De man zal bijvoorbeeld eerder boodschappen gaan doen.

De belangrijkste opvoedingstaken van de ouders zijn; ondersteunen van het kind, warmte en liefde geven, aandacht geven en tijd aan hen besteden. Ook openstaan voor hen, luisteren, begrip tonen en helpen bij hun problemen. Vaak valt dit tot de taak van de moeders. Vaders springen wel bij wanneer moeder weg moet of wanneer er problemen zijn met de buitenwereld. Opvoedingstaken worden veelal door beide ouders uitgevoerd. Wanneer er problemen zijn, stappen ouders niet zo snel naar Nederlandse of Turkse instellingen. Ze stappen eerder naar iemand die dezelfde visie heeft over de opvoeding als zij zelf. Vaak worden vragen aan familie, burens of kennissen gesteld.

In Turkse gezinnen komt belonen en straffen naar voren. De kinderen worden beloond om te laten zien dat het kind iets goed heeft gedaan, maar hiermee wil de moeder ook laten zien dat ze van het kind houdt. Straffen komen minder voor binnen de Turkse gezinnen. De meest voorkomende straf is het kind naar een andere ruimte sturen.

De gezinnen hebben veel bewegingsvrijheid buitenshuis. Voor meisjes neemt dit af vanaf de basisschool leeftijd. Ze mogen dan alleen nog onder toezicht naar buiten. De meeste ouders hopen dat de toekomstige huwelijkspartner van het kind moslim is. Hoger opgeleide ouders keuren dit minder snel af. Wat betreft de leeftijd om het huwelijk in te treden is voor meisjes lager dan voor jongens. Voor ouders is het een veilig idee dat hun kinderen getrouwd zijn. Het hebben van verkering wordt zowel voor jongens als voor meisjes afgekeurd. Voor meisjes geldt, dat ze als maagd het huwelijk in moeten gaan en dat een relatie voor het huwelijk haar eer schaadt.

Eén van de belangrijkste opvoedingsdoelen voor Turkse ouders van alle generaties is: het hebben van een goede opleiding en het krijgen van een goede baan. Dat geldt tegenwoordig voor zowel jongens als meisjes.

Verder is het belangrijk dat kinderen respect hebben voor ouders en ouderen, goede manieren hebben en gehoorzaam zijn.

Een klein aantal van de Turkse ouders hecht waarde aan het hooghouden van de familie eer, schaamte kennen en eerlijk zijn.

De hoger opgeleide Turken passen zich aan, aan de Nederlandse opvoedingsdoelen. Verdere opvoedingsdoelen als eerlijk-, liefhebbend- en warm zijn en goed met andere mensen kunnen omgaan, zijn voor de meeste ouders belangrijk.

Turkse ouders hebben steun van Nederlandse TV programma's over opvoeding. Verder hebben ze steun aan brochures en magazines over opvoeding. De taalvaardigheid speelt hierin een rol. Verder zijn er veel Turkse gezinnen die gebruik maken van schotelantenne zodat zij

Turkse televisie in huis hebben. Turkse deskundigen zijn bang dat dit ten koste gaat aan de integratie in Nederland. Turkse ouders zien verder geen problemen wat betreft de opvoeding. Een aantal Turkse ouders keuren de Nederlandse opvoeding af. De kinderen worden teveel vrijgelaten en ze hebben het beeld dat ouders te weinig op hun kinderen letten. Wat ze positief aan de opvoeding vinden is dat de ouders regelmaat bieden aan het kind (bedtijden b.v.) en dat ze zeer jonge kinderen leren gehoorzamen, zonder te slaan. (Keulen en Beurden, 2002; 85-98)

Onderwijs

De meeste ouders verwachten van school niet alleen een lerende taak maar ook een pedagogische aanpak. Ze gaan er vanuit dat school ze sociale vaardigheden en discipline bijbrengt.

Turkse kinderen hebben in vergelijking met Nederlandse kinderen vaker met onderwijs- en gedragsproblemen te maken. Dit heeft vaak te maken met de stressvolle situatie waarin de Turkse kinderen opgroeien. Vaak moet het gezin rondkomen van een uitkering waardoor veel gezinnen regelmatig terugkerende geldzorgen hebben. Ook zijn er veel leerproblemen, de Nederlandse taal is voor veel Turkse kinderen moeilijk, maar ook een vak als rekenen wordt vaak niet goed begrepen. Verder komen gedragsproblemen als brutaal maar ook verlegen of teruggetrokken gedrag vaak voor. (Keulen en Beurden, 2002; 98)

Taal en religie

Turkse ouders vinden het belangrijk dat hun kinderen Turks blijven. Hier bedoelen zij mee dat de kinderen de taal blijven spreken, gehecht blijven aan het land van herkomst en respect hebben voor zichzelf als Turk.

Voor vrijwel alle ouders is het geloof belangrijk in hun leven. Naarmate de moeders hoger opgeleid en van jongere generatie zijn doen zij minder aan het geloof. (Keulen en Beurden, 2002; 94)

2.3.1 Marokkaanse cultuur

De Marokkaanse gezinnen arriveerden rond de jaren 60 en 70 van de vorige eeuw in Nederland. Dat betrof veelal Marokkaanse mannen vanwege arbeidsmigratie.

Pas later kwamen de vrouwen en hun kinderen naar Nederland vanwege gezinshereniging.

Voor de helft van de Marokkanen is Arabisch de moedertaal, voor de andere helft is Berbers de moedertaal. De meeste Marokkanen spreken het beide.

Hoewel de meeste gezinnen nog een huis hebben in Marokko richten ze zich toch op een toekomst in Nederland.

Opvoeding en opvoedingsdoelen

Voor de opvoeding in Marokkaanse gezinnen zijn drie verschillende taakverdelingen te vinden. De eerste geldt voor de wat lager opgeleide gezinnen.

Moeder is de spil van het gezin. Zij zorgt voor de kinderen en het huishouden, vaders hoofdtaak is kostwinner. Verder bemoeit hij zich alleen met de opvoeding, wanneer er problemen zijn of onfatsoenlijk gedrag.

Voor het tweede gezinstype blijven de taken zo goed als hetzelfde. Nu verwacht moeder alleen meer steun van vader bij de opvoeding en verzorging van de kinderen. Voor de meeste moeders geldt, dat de vaders niet aan deze verwachtingen voldoen.

Het derde gezinstype komt meer voor bij de wat hoger opgeleide gezinnen. Hierin is de taakverdeling beter verdeeld. Er zijn gezinnen waarin zowel vader als moeder werkt. Ze hebben dan ook beiden een even groot aandeel in de verzorging van de kinderen en het huishouden.

Kort samengevat komt het er toch op neer dat de grootste verzorging van de kinderen op moeder neer komt. Wanneer het gezin hoger is opgeleid speelt vader vaker een rol in de verzorging van het gezin en het huishouden.

Wanneer de kinderen 2 á 3 jaar oud zijn, ervaren de ouders dat als een mijlpaal in het leven. Ze kunnen vanaf deze leeftijd meer begrijpen en dingen leren. Als belangrijkste opvoedingstaken worden aandacht geven en warmte genoemd. Wanneer het kind vier jaar is wordt van hem verwacht dat hij gehoorzaam is. De kinderen kunnen zichzelf dan ook vermaken.

Wanneer de kinderen ouder worden, zijn zij vaker buiten te vinden. Voor meisjes geldt wanneer zij ongeveer 12 jaar oud zijn, zij niet meer zonder toezicht naar buiten mogen en dus binnenshuis moeten blijven.

De puberteit ervaren moeders als lastig. De kinderen worden in deze tijd brutaler en eigenwijzer. Moeders ervaren soms onzekerheid tijdens deze fase van de opvoeding.

Wanneer het kind 18 à 20 jaar is, wordt het volwassen geacht en verwachten ze dat het kind met verantwoordelijkheden om kan gaan.

Wanneer ouders terugkijken op hun jeugd kijken ze vaak terug op een strenge maar rechtvaardige opvoeding. Naarmate de meisjes ouder werden, werd school minder belangrijk. Ze moesten in het huishouden gaan werken, moeder helpen met het verzorgen van het gezin. Ze werden rond die tijd ook voorbereid op het huwelijk.

De meeste ouders doen het nu anders. Ze willen een mindere autoritaire opvoeding voor hun kinderen. Maar wel een opvoeding waarin respect belangrijk is.

Voor meisjes is er meer bewegingsvrijheid en wordt er waarde gehecht aan een opleiding.

Verder krijgen kinderen meer persoonlijke aandacht en onderhandelingsruimte.

Slecht in een klein aantal van de gezinnen is er sprake van een strengere opvoeding.

De moeders willen een andere situatie voor hun dochters dan zij hebben gekend. Maar toch blijft de rolverdeling een beetje hetzelfde. Hoewel de meeste meisjes een opleiding hebben wordt er toch van ze verwacht dat ze de zorg voor het gezin en het huishouden op zich nemen.

De man is hoofdkostwinner. (Keulen en Beurden, 2002;41-56)

De man stuurt daarnaast meer de wat oudere kinderen aan en houdt zich meer bezig met de zonen in het gezin. Doordat de jongens een andere rol moeten gaan vervullen worden zij ook traditioneel anders opgevoed dan meisjes. (Pelt en E. Knorth, 2002;22)

De meeste moeders zijn zelf uitgetrouwd en wensen, dat hun dochter zelf haar man mag uitkiezen en zelf mag bepalen wanneer zij gaat trouwen. Wel wordt er van haar verwacht dat zij zorgdraagt voor haar schoonouders wanneer zij dit niet meer zelf kunnen.

De dochters van de oudere generatie hebben meer beperkingen qua vrijetijdsbesteding en hoe ze omgaan met relaties. (Keulen en Beurden, 2002;41-56) Vanuit een traditioneel gezin wordt gedacht dat een meisje al vanaf jonge leeftijd actief is in het huishouden. Er wordt van haar verwacht dat ze zich kuis gedraagt. Dit houdt in dat ze haar benen en hoofd bedekt moet houden en contact met andere mannen vermijdt. Haar leven speelt dan ook veel binnenshuis af. (Pelt en E. Knorth, 2002;22)

De oudere generatie hecht meer waarde aan schaamte en maagdelijkheid. Voor jongens geldt dat ze meer op afstand in de gaten worden gehouden. Dat houdt in, dat jongens meer vrijheid hebben. Dit heeft tot gevolg dat moeder vaker onenigheden heeft met haar zonen.

(Keulen en Beurden, 2002;41-56).

Van een zoon wordt verwacht dat hij de familie eer hooghoudt. (Pelt en E. Knorth, 2002;22).

Wanneer kinderen in de puberteit zijn, geeft moeder seksuele voorlichting aan haar kinderen. Deze is er meer op gericht om zwangerschap voor het huwelijk te voorkomen. Verdere seksuele voorlichting laten de ouders aan school over. Seksuele omgang met het andere geslacht wordt voor zonen meer door de vingers gezien. Wel gelden hier bepaalde regels voor. Voor meisjes geldt dat ze maagd moeten blijven tot aan het huwelijk.

De volgende opvoedingsdoelen worden nagestreefd door de Marokkaanse ouders ten aanzien van hun kinderen.

- maatschappelijk presteren; hier wordt onder verstaan, goede opleiding halen, presteren op school en slagen in de maatschappij.
- Sociaal conformisme; hier wordt mee bedoeld, respect tonen, beleefd zijn, goede manieren tonen en ouders gehoorzamen.

Verder wordt van meisjes verwacht dat ze niet openlijk over seks praten en gevoel voor schaamte hebben. (wat steeds minder belangrijk wordt geacht)

- Moreel conformisme en religiositeit; hier wordt onder verstaan, weten wat goed is en wat niet goed is, gelovig zijn.
- Sociabiliteit; dat betekent voor de moeders prettig en liefdevol omgaan met je medemens.

Het begrip autonomie is voor Marokkaanse ouders minder belangrijk. Dit begrip komt meer voor in de Nederlandse opvoeding. Nederlandse ouders vinden het belangrijk dat het kind zichzelf op een gegeven moment losmaakt van zijn ouders en zelfstandig wordt.

Onderwijs

Vrijwel alle moeders uit het onderzoek vinden het belangrijk dat hun kinderen goed geschoold worden. De meeste kinderen volgen ook een voorschoolse opleiding. (peuterspeelzaal) Een van de redenen hiervoor is dat de kinderen goed de Nederlandse taal leren en beter integreren. Vrijwel alle moeders zijn tevreden over de school en zijn dan ook erg betrokken bij het onderwijs.

Onderzoek toont aan dat juist Marokkaanse meisjes het goed doen op school. Toch is er nog driekwart van de moeders, die met het onderwijs problemen hebben bij hun kinderen. Dat komt veel voor bij lager opgeleiden, grote gezinnen en kinderen van gezinnen uit oudere generatie.

Taal en religie

Marokkaanse ouders vinden het belangrijk dat hun kinderen Marokkaans blijven. Hier bedoelen zij mee dat de kinderen de taal blijven spreken, gehecht blijven aan het land van herkomst en respect hebben voor zichzelf als Marokkaan.

Voor vrijwel alle ouders is het geloof belangrijk in hun leven. Naarmate de moeders hoger opgeleid en van jongere generatie zijn doen zij minder aan het geloof.

De meeste kinderen volgen de Koranschool. Ouders vinden het belangrijk dat kinderen over de godsdienst leren, het leren van de Koran of het aanleren van normen en waarden, geboden en verboden zoals de godsdienst die voorschrijft. Bijna alle Marokkaanse gezinnen zijn opgevoed in het Islamitische geloof wat een belangrijke plek inneemt in hun leven. Maar er wordt de kinderen niets opgelegd. Ze moeten er zelf achterstaan al wordt het wel erg op prijs gesteld door de ouders.

De meeste kinderen volgen het voorbeeld van hun ouders op, ook omdat ze dit gewend zijn en het voor hen gewoon is om mee te doen. (Keulen en Beurden, 2002;41-56)

2.2.4 Surinaams-Creoolse cultuur

Doordat de grootste groep Surinamers in Nederland uit Creolen bestaat, hebben wij gekozen om deze groep verder uit te werken. Op basis van de literatuur geven wij een algemeen beeld van de Surinaams-Creoolse samenleving.

Familie is erg belangrijk binnen de Surinaams Creoolse cultuur. Ze hebben een erg hechte familieband. De moeder of grootmoeder vervult een dominante rol in het gezinsleven, waar in veel gevallen de mannelijke partner ontbreekt of een marginale plaats inneemt. (Keulen en Beurden, 2002; 63)

Het vrouwelijke gezin- of huishoudhoofd is een fenomeen wat veel voor komt en heeft een dominerende en autoritaire rol. Hier is sprake van een grote rol en invloed van de vrouw en speelt de man een minder grote rol in het geheel. De kinderen hebben dan ook meer genegenheid en loyaliteit naar hun moeder toe dan naar de vaak afwezige vader (Sordam, 1998; 33)

Opvoeding en opvoedingsdoelen

Surinaams-Creoolse moeders houden hun baby's dicht in de buurt. Ze hechten veel waarde aan warmte en intimiteit. Vanaf ongeveer 3 jaar wordt zelfstandigheid bij het kind gestimuleerd. Stap voor stap proberen zij het kind klaar te stomen voor school. Wat moeders belangrijk vinden in de opvoeding is emotionele betrokkenheid en interesse in wat kinderen doen, evenals consequent zijn. Verder blijven tijdens de gehele opvoeding aandacht, warmte en het opbouwen van een vertrouwensband belangrijke punten in de opvoeding voor alle moeders. Ook beleefdheid, gehoorzaamheid en respect hebben voor anderen, staan hoog in het vaandel in de opvoeding voor Surinaams-Creoolse ouders. Vroeger hadden meisjes veel taken in het huishouden en daardoor ontstond vroeg grote zelfredzaamheid bij de meisjes. Lijfstraffen waren onderdeel van de opvoeding in die tijd. De opvoeding tegenwoordig is veel vrijer. De normen: beleefdheid, gehoorzaamheid en respect blijven belangrijk maar de kinderen krijgen nu meer bewegingsvrijheid en hebben minder taken in het huishouden. Ook is er nu een grotere vertrouwensband, waardoor kinderen eerder met problemen naar de ouders toekomen.

Wanneer beide ouders niet meer bij elkaar zijn, blijft het kind vrijwel altijd bij de moeder. De meeste moeders stimuleren het contact met de vader wel. Sommige moeders in bepaalde mate, maar het contact met vader wordt niet afgewezen.

Wanneer de kinderen buiten spelen wordt er vanuit gegaan dat familie, burens en vrienden een oogje in het zeil houden. De kinderen moeten zich beleefd gedragen. Wel is in Nederland de sociale controle minder dan in Suriname, daar hoort controle bij de cultuur. In Nederland kun je niet van iedereen verwachten dat zij jou kinderen in de gaten houden.

De verhoudingen in de meeste gezinnen worden steeds gelijkwaardiger. De emotionele ondersteuning neemt zo ook een belangrijke plek in.

Autonomie is het belangrijkste opvoedingsdoel bij Surinaams-Creoolse ouders. Ze hopen op de eerste plaats een sterke persoonlijkheid van hun kinderen en op de tweede plaats maatschappelijk presteren. Ze vinden diploma's belangrijk. Ouders bereiden vooral meisjes voor op alleenstaand ouderschap en financiële onafhankelijkheid. Zowel voor jongens als voor meisjes geldt het, dat ouders niet willen dat ze afhankelijk van een uitkering worden. Conformisme is ook opvoedingsdoel van de ouders. Hiermee wordt bedoeld dat vooral de jongens op het rechte pad moeten blijven en niet in het criminele circuit terecht komen. Ook vinden ouders het belangrijk dat kinderen zich sociaal vaardig gedragen.

De meeste moeders drukken hun dochters op het hart, eerst het diploma en dan een man. Bij meisjes wordt er aandacht geschonken aan seksuele voorlichting. Een kind voor het twintigste jaar wordt afgeraden.

De meeste Surinaams-Creoolse gezinnen in Nederland bestaan uit een moedergezin. In Nederland groeien Surinaams-Creoolse kinderen, vaker dan de autochtone kinderen, op in een moedergezin. De helft van de Surinaams-Creoolse moeders voedt haar kinderen op zonder man, terwijl dit in Nederlandse gezinnen vijftien procent bedraagt.

De dochters worden door de moeder voorbereid op het feit dat het niet vanzelfsprekend is om de opvoeding met een man te delen. De Creoolse vrouw gaat er dan ook vanuit dat zij niet haar hele leven door haar echtgenoot of concubinaat ⁽¹⁾ zal worden onderhouden en rekent dan op bijstand van haar kinderen.

Voor jongens geldt dat ze maar één meisje tegelijk mogen en zich vrouwvriendelijk gedragen. Zowel jongens als meisjes mogen verkering hebben, mits de seksuele omgang uitgesteld wordt tot na hun zestiende jaar.

De gehuwde dochter woont meestal bij moeder in. De moeder wordt in feite nog gezien als kind, grootmoeder heeft overwegend meer invloed op het kind van de moeder dan dat de moeder dat heeft.

Meeste ouders vinden de Nederlandse tolerante opvoeding lastig. Ze vinden het moeilijk kinderen op te voeden in een omgeving waarin een taboe op straffen rust.

Echte lijfstraffen komen vrijwel niet meer voor. De meerderheid van de ouders praat meer met de kinderen over problemen.

Kinderen van Surinaams-Creoolse ouders blijken binnenshuis grote vrijheden te hebben.

Er zijn bijvoorbeeld geen vaste tijden van eten. Ze eten wanneer ze honger hebben. Kinderen hebben al op jonge leeftijd inspraak op bepaalde dingen maar daarin speelt sociale controle wel een grote rol.

De meeste moeders vinden het leuk wanneer de kinderen lang thuis blijven wonen. De opvoeding houdt voor hun pas op wanneer het kind het huis verlaat en zelf voor zijn inkomsten kan zorgen.

Onderwijs

De meeste moeders zijn nauw betrokken bij het onderwijs van hun kind. Ze hebben regelmatig contact met de leerkracht en spreken dagelijks met de kinderen over de vorderingen op school. (Keulen en Beurden, 2002; 64-80)

Taal en religie

Onder de Creoolse bevolkingsgroep is voornamelijk sprake van een religieuze beleving van Europese aard, bij sommigen met een mengeling van de Afro-Surinaamse natuurgodsdienst beleving (Winti). Het Wintigeloof heeft zich ontwikkeld uit de verschillende religies die de naar Suriname gevoerde slaven meenamen. Hierdoor is Winti vooral bekend onder de Creoolse Surinamers. Het begrip “Winti” kent verschillende betekenissen. Winti kan zowel duiden op de goden uit de Wintigodsdienst als op de toestand waarin men verkeerd. Zo kan het begrip “Winti” ook verwijzen naar ziekten veroorzaakt door geesten en goden of door kwade magische krachten. Iemand die aan “Winti” lijdt, kan met behulp van een traditionele priester of genezer (een bonuman of obiaman) genezing vinden. (Lede, 2000;22)

⁽¹⁾Concubinaat

Man en vrouw samen leven c.q. wonen zonder te zijn gehuwd met een bezoekersrelatie. De man bezoekt openlijk en regelmatig de vrouw met haar kinderen in haar woning. Deze relatie is publiekelijk erkend en is een geaccepteerde seksuele relatie. De vrouw wordt volledig door de man onderhouden; hij steunt haar economisch en is de vader van alle of een deel van haar kinderen (Sordam, 1998;20)

2.2.5 Antilliaanse cultuur

Op Curaçao en Bonaire bestaat de meerderheid van de bevolking uit nakomelingen van ex-slaven en andere etnische groepen. Op Aruba is de meerderheid van de bevolking van niet-Afrikaanse oorsprong, namelijk van Europees-Indiaanse afkomst.

Opvoeding en opvoedingsdoelen

Onder Antillianen en Arubanen is de meest voorkomende gezinsvorm het zogenaamde 'West-Europese gezinsmodel'. Dit westerse gezinstype (een getrouwd echtpaar, met of zonder kinderen) vormt de 'norm'. Een andere gezinsvorm, zoals een alleenstaande moeder met kinderen, hebben in de dagelijkse omgang minder status, maar zijn wel algemeen geaccepteerd. Op de Antillen is sprake van grote familieverbanden met daarin verantwoordelijkheden en omgangsnormen. Veel kinderen groeien op in een eenoudergezin met een moeder aan het hoofd. De relatie moeder-kind is hierdoor veelal hechter dan die tussen het kind en de biologische vader. De moeder wordt bij de opvoeding vaak actief bijgestaan door zusters en/of grootmoeder.

Belangrijke opvoedingsdoelen van de Antillianen zijn: het bijbrengen van respect en gehoorzaamheid naar ouders en volwassenen, het bijbrengen van discipline en fatsoenlijk gedrag en het leren omgaan met anderen op basis van liefde geven, aardig zijn voor elkaar en goed en het zorgzaam zijn voor de ander.

Antillianen ervaren hun eigen normen en waarden als de meest gewaardeerde basis. Het is dan ook erg belangrijk om deze normen en waarden niet zomaar af te keuren, je kunt ze beter begeleiden naar een in de Nederlandse maatschappij meer gangbare waarden- en normen systeem, indien dit nodig is.

Enkele belangrijke normen en waarden vanuit de Antilliaanse cultuur zijn: rekening houden met anderen en vooral niet op de voorgrond treden. Dit houdt in dat ze vaak een wat afwachtende houding hebben. Antillianen vinden dan dat Nederlanders vaak een actieve en kritische houding hebben.

Ook het begrip tijd is voor Antillianen een andere betekenis dan voor Nederlanders. Met tijd gaan Antillianen flexibel om en hechten er weinig waarde aan.

Onderwijs

Voor een grote groep Antilliaans-Arubaanse ouders vormt het opvoeden en begeleiden van hun kinderen een probleem. Met name nieuwkomers die in Nederland komen, worden geconfronteerd met nieuwe vraagstukken op het terrein van onderwijs & opvoeding, waarvoor zij onvoldoende kennis en vaardigheden hebben om die zelf op te lossen.

Op de Antillen maken veel jongeren hun schoolopleiding niet af. Het onderwijs wordt nog grotendeels in het Nederlands gegeven, een taal die driekwart van de bevolking niet machtig is. Op Sint Maarten is er voor 500 leerplichtige kinderen zelfs geen plaats. Uitzicht op werk is er nauwelijks. Velen zwerven op straat rond.

Tot begin jaren 90 waren de Antillianen zeer welkom in Nederland. Ze kwamen vooral om te studeren. Het ging om de kinderen van de Antilliaanse elite, die prima Nederlands spraken.

Veel gemeentebesturen klagen er nu over dat er vooral kansarme jongeren komen.

(Cornellisse. In: Trouw, 17.2.2000)

Die zouden zoveel problemen veroorzaken dat de situatie "onbeheersbaar" wordt. Met name jongeren die proberen te overleven via de criminaliteit komen in het nieuws (de Waard, 2001).

Taal en religie

De officiële taal op de Antillen en Aruba is het Nederlands. Ondanks dit is het in de praktijk veelal een tweede of derde taal. Om de afstand tussen de eigen moedertaal (Engels of Papiamentu) te overbruggen is er een nieuwe taal ontstaan: het Papiaments Nederlands. Het Papiaments-Nederlands is een grenstaal die het aanleren van het officiële Nederlands kan bemoeilijken.

Het merendeel van de bevolking is rooms-katholiek. Verder geloven ze in het protestants-christelijk geloof, het joodse geloof en een aantal ander godsdiensten. Onder de Antilliaanse gemeenschap komt het voor dat sommige belijders van het christelijke geloof sprake is van een overtuiging van niet-christelijke aard (bruha of brua), een vermenging met de oorspronkelijke Afrikaanse natuurgodsdienst. De letterlijke betekenis van het woord 'brua/bruha' is: 'in de war zijn'. (Lede, 2000;33-40)

2.2.4 Nederlandse cultuur

De meest voorkomende cultuur in Nederland is de Nederlandse cultuur. Het algemene opleidingsniveau van mannen is hoger dan van vrouwen. Er worden drie sociale klasse onderscheiden. Laag, midden en hoog, die bepaald worden door een combinatie van opleiding, beroep en economische omstandigheden. Autonomie en verantwoordelijkheid zijn belangrijke opvoedingsdoelen in de Nederlandse cultuur.

Opvoeding en opvoedingsdoelen

Hoewel de moeder nog steeds de grootste zorg heeft voor het gezin en het huishouden, komen er steeds meer gezinnen bij, waarin de man ook meedeelt in de huishoudelijke taken. Dat heeft te maken met het feit dat er steeds meer tweeverdieners bij komen. Zo zullen de taken beter verdeeld moeten worden.

Dit in tegenstelling tot vroeger toen de meeste Nederlandse ouders werden opgevoed in een ongeschoold arbeiders gezin. Moeder zorgde voor de kinderen en vader zorgde voor de inkomsten. Tegenwoordig is er veel veranderd. Doordat er steeds meer vrouwen buitenshuis werken, verandert de taakverdeling automatisch.

Ook de ouder, kind relatie is veranderd. De band is veel opener geworden. De kinderen hebben meer onderhandelingsruimte, wat extra spanning geeft.

De Nederlandse ouders handelen naar leeftijd van het kind. Hoe ouder het kind wordt en hoe meer vrijheden het krijgt, hoe meer ouders er van uit gaan dat het kind om kan gaan met verantwoordelijkheden. Verder praten ouders veel met het kind, ze leggen uit dat het kind grenzen heeft overtreden en attenderen het kind op de gemaakte afspraken.

Ouders vinden het belangrijk dat de band met de kinderen goed is.

Ouders vinden het belangrijk, gezelligheid, plezier, gehoorzaamheid en eerlijkheid met elkaar te delen. Ze staan open voor elkaar en geven aan, dat het kind altijd bij de ouders terecht kan.

De Nederlandse ouders steunen hun kinderen op een manier waarin uitleg geven, sturend optreden en beroep doen op de verantwoordelijkheid van het kind naar voren komt.

De ouders in de wat lagere klasse gebruiken een wat autoritaire manier van sturen. Ze gebruiken meer striktere regels en doen meer beroep op hun ouderlijk gezag.

Verder zijn Nederlandse ouders "warm" naar hun kinderen, ze tonen genegenheid en belangstelling. Ook proberen ze hun kinderen normen en waarden bij te brengen. Straffen, komt niet veel voor in de opvoeding.

Voor ouders zijn de meest belangrijke doelen in de opvoeding: autonomie en verantwoordelijkheid. Ook zelfstandigheid vinden Nederlandse ouders belangrijk. De

Nederlandse ouders zijn niet meer zo prestatiegericht. Ze vinden het belangrijk wanneer hun kind goede schoolresultaten behaalt, maar ijverig en ambitieus zijn is niet meer zo belangrijk. Het verschil tussen dochters en zonen in de opvoeding komt niet naar voren. Zij worden gelijkwaardig opgevoed.

De ouders geven aan geen moeite te hebben met een bepaalde leeftijd tijdens de opvoeding. De moeilijkste leeftijd vinden ze wel de puberteit en de adolescentie.

Wel zijn er meer gedragsproblemen te constateren als het kind naar de basisschool gaat.

Wanneer je kijkt naar de seksuele voorlichting van het kind, komt dat bijna altijd op moeder neer. Vader bemoeit zich hier niet mee, die gaat er van uit dat het kind op school en via tv voorgelicht wordt.

Moeders vinden het moeilijker om een ouder kind voor te lichten dan een jonger kind.

Kinderen geven op een bepaalde leeftijd ook hun eigen seksuele grens aan. (de deur van de badkamer gaat op slot) Verder ervaren moeders het als lastig waar ze de grens moeten trekken van, wat vertel ik wel en wat vertel ik niet. Ze willen wel dat hun kind goed voorgelicht wordt maar ze willen niet dat hun kind extra aangemoedigd wordt om te gaan experimenteren.

In de moderne opvoeding is er op dit moment een sfeer gecreëerd, dat kinderen zelf kunnen onderzoeken en experimenteren wat seks inhoudt en hoe het kind hier mee wil omgaan.

Onderwijs

In Nederland was vooral in de jaren '60 en '70, het volgen van een goede opleiding een must. Presteren stond hoog aangeschreven in die tijd. De meeste ouders ervaren dit nu anders. Ze vinden het nog wel belangrijk om diploma's te hebben, maar zien nu ook dat diploma's niets te maken heeft met een succesvol leven.

Ouders en leerkrachten zijn het niet helemaal met elkaar eens, wat betreft de opvoeding.

Leerkrachten vinden niet dat school een instelling is waar opgevoed moet worden. Dit in tegenstelling tot wat de ouders vinden. Die vinden dat school wel degelijk een taak heeft in de opvoeding van hun kind. (Keulen en Beurden, 2002;151-160)

Door de toenemende gezinnen waarin moeder ook werkt, worden de gezinnen in bepaalde opzichten afhankelijker van school. Tussen de middag blijven steeds meer kinderen op school. Na school komt het steeds vaker voor, dat kinderen alleen thuis zijn. Dit houdt in dat er niemand op ze wacht, wanneer ze uit school komen. Er is geen toezicht thuis, het kind moet zich zelf zien te vermaken. (van Praag e.a., 1997;247)

Taal en religie

De taal die in Nederland gesproken wordt is Nederlands die afstamt van het Germaans. De Nederlandse samenleving is een multiculturele samenleving, wat vele verschillende talen met zich meebrengt. Te denken valt aan de talen die gesproken worden door de hierboven beschreven culturen.

Autochtone Nederlanders worden steeds minder religieus: men verwacht dat 75% van de Nederlandse bevolking in 2020 geen religie meer heeft. De niet-westerse allochtoon is zijn/haar godsdienst veel trouwer. Hierdoor zijn de Islam en het Hindoeïsme de enige groeiende religies in Nederland. Vooral het aantal islamieten in Nederland neemt sterk toe: van 260.000 personen in 1995 naar 890.000 (5,5% van de totale bevolking) in 2000. Volgens de prognose zijn er in 2005 één miljoen moslims in Nederland. Meer dan 90% van de islamieten in Nederland heeft een niet-westerse herkomst (35% komt oorspronkelijk uit Marokko, 30% uit Turkije). Hindoestanen, die nog geen procent van de totale bevolking uitmaken, komen voor het overgrote deel uit Suriname. (Bron: Studiepakket Multicultureel Nederland)

Samenvatting

In dit hoofdstuk zijn de meest voorkomende culturen, die op de JoVo afdeling verblijven, beschreven. Deze culturen zijn: Marokkaans, Turks, Surinaams, Antilliaans en Nederlands. Doordat er veel verschillende nationaliteiten van Suriname in Nederland wonen, hebben we ervoor gekozen om de groep die het meest voorkomt in de penitentiaire inrichting uit te werken, namelijk de Surinaams-Creoolse. De hierboven beschreven culturen zijn verder uitgelicht onder de kopjes opvoeding, onderwijs en taal en religie.

Bij de Turkse en Marokkaanse gezinnen valt het op dat veel gezinnen kampen met een cultuurconflict. De ouders blijven hangen in het land van herkomst met al zijn normen en waarden. De kinderen echter passen zich snel aan aan de westerse cultuur. Dit leidt dan tot een cultuurconflict. Verder valt ons op dat de Surinaams-Creoolse gezinnen en de Antilliaanse gezinnen veelal opgroeien zonder vader. De gezinnen zijn daar dan ook op ingesteld. Opvallend is dat de vrouwen zelfstandig opgevoed worden.

3. Vaderschap in detentie

Inleiding

In dit hoofdstuk wordt nader bekeken hoe jongeren, en dan met name jonge vaders kunnen vervallen in crimineel gedrag, wat uiteindelijk detentie tot gevolg kan hebben. De socialisatie, de sociaal economische klasse, de psychische gesteldheid en de etnische afkomst zijn factoren die van belang kunnen zijn. Verder zal de visie op vaderschap van gedetineerden nader worden belicht.

3.1 Hoe vervallen deze vaders tot criminaliteit?

3.1.1 Socialisatie

De geborgenheid en de gelegenheid die het gezin biedt, geeft het kind de gelegenheid in een beschermd en veilig milieu op te groeien. Dat lukt beter wanneer een kind zich in het gezin op zijn plaats en op zijn gemak voelt, en dat is vooral het geval als het kind zich door de ouders geaccepteerd voelt en de wijze waarop de ouders met het kind omgaan als warm ervaart. Wanneer het gezin dat laat afweten zijn er negatieve gevolgen voor het kind te voorspellen. Die zullen we hieronder verder uitwerken.

Wanneer men kijkt naar de socialisatie van gedetineerde vaders, geldt voor Marokkanen, dat zij wegens de arbeidsmigratie van vader naar Nederland, vaak achterbleven met moeder in Marokko. Zij groeiden op zonder de strakke hand van vader. Wanneer zij emigreerden wegens gezinshereniging naar Nederland was het regime van vader, voor de jongens soms moeilijk te accepteren. Zij waren niet meer gewend om te handelen naar zijn strakke regime. Ook voor de ouders zelf was het een moeilijke periode. Ze stonden er nu alleen voor in een heel ander land, zonder de sociale controle van andere Marokkanen, die zij wel hadden in het land van herkomst.

Vanuit het perspectief van de taak van de school in Nederland kan vastgesteld worden dat dit conflicten geeft met de Marokkaanse opvoeding. In Nederland hebben leraren voorkeur voor een open relatie waarin vrijheid zelfstandigheid en gelijkheid hoge waarde heeft. Voor Marokkanen geldt een autoritaire houding naar de kinderen. Dit heeft tot gevolg, dat Marokkaanse ouders zich niet kunnen “vinden” in het regime van school en voelen zich daarin niet gesteund. Dit alles kunnen verklaringen zijn naar het criminele gedrag van de Marokkaanse jeugd. (Pelt en Knorth, 2002;25)

Als we naar de socialisatie van Turken kijken komt dit niet helemaal overeen met Marokkanen. Dit kan dan ook een verklaring zijn voor de hogere criminaliteit van de Marokkanen. Turkije is een centraal geleide en goed georganiseerde staat. De sociale netwerken zijn er uitgebreider, opener en diverser. Dit is in tegenstelling tot Marokko, dat meer een staat is waarin de locale autonomie altijd groot is geweest. Lokale gemeenschappen kunnen omschreven worden als gesloten homogene netwerken. Hieraan kan gekoppeld worden dat de gemeenschappen in Nederland voor de Marokkanen kleiner en geslotener zijn dan de Turkse netwerken in Nederland. Het kan gesteld worden dat de Turkse jeugd zich gemakkelijker voegt naar de autochtone netwerken in tegenstelling tot de Marokkaanse jeugd. Dit leidt dan weer tot een hogere criminaliteit bij de Marokkaanse jeugd. (Driessen e.a., 2002;209)

Bij de beschouwing van de Antilliaanse jongeren is het van belang dat de jongeren veelal zonder de ouders naar Nederland komen. Het hoge werkeloosheidspercentage onder de Antillianen eind jaren negentig is mede oorzaak voor het vervallen in crimineel gedrag. Grote aantallen Antillianen vertrekken naar het welvarende Nederland waar velen in een uitkerings situatie terecht komen.

Doordat Venezuela en Colombia, twee belangrijke cocaïneproducerende landen op een steenworp afstand van Curaçao liggen, bieden drugs en misdaad steeds meer kansloze jongeren een alternatief. Vele jongeren raken verslaafd en komen zo in het criminele circuit. Wanneer deze jongeren naar Nederland komen hebben zij al contacten gelegd met het criminele circuit en vallen ze van het één in het ander.

Verdere oorzaken zijn de familie structuur. Doordat vele jongeren opgroeien in een éénoudergezin komt de taak van het opvoeden alleen op de moeder neer. Vader komt alleen wanneer het hem uitkomt en laat zich verder niet zien. De moeders geven hun zonen meer vrijheid dan hun dochters. En zo komt het dat de zonen het gedrag van hun vader kopiëren met alle gevolgen van dien. (Vermaat, 2004;165)

Verder kunnen we criminaliteit herleiden naar antisociaal gedrag. Wanneer een gezin antisociaal gedrag beloond, kan het voor de adolescent een drijfveer zijn om dit gedrag verder te ontwikkelen tot crimineel gedrag. (Roediger e.a., 2001;431) Wanneer het kind zijn schoolprestaties verwaarloosd met dit antisociale gedrag en zich aansluit bij een anti sociale groep zijn dit allemaal verklaringen hoe een adolescent in de criminaliteit beland.

Verder hangen gedragsproblemen op school samen met crimineel gedrag. Dat geldt voor zowel Surinamers, Turken, Marokkanen, Antilianen en Nederlanders.

Communicatie en supervisie spelen in het gezin een rol in deviant gedrag. Voor de Turken en Surinamers geldt dat er thuis weinig communicatie en supervisie is wat kan leiden tot deviant gedrag. Verder geldt voor alle andere gezinnen waar weinig communicatie heerst en waar veel ruzie is in het gezin, dat dit kan leiden tot deviant gedrag. (Loeboer e.a., 2001;114)

Ook de vrijetijdsbesteding kan een verklaring zijn voor het deviante gedrag van de adolescent. Wanneer een jeugdige meer buitenshuis is dan binnenshuis, is de kans groter dat hij deviant gedrag vertoont.

3.1.2 Sociaal economisch

Wanneer een gezin uit een lagere sociale klasse komt, is bewezen dat het kind eerder crimineel gedrag vertoont. Gezien het aantal (jeugdige) delinquenten uit allochtone bevolkingsgroepen is af te leiden dat veel Turkse- en Marokkaanse gezinnen uit een lagere sociale klasse komen. Veel mensen zijn niet hoog opgeleid, waardoor de kans op hooggeschoold werk erg klein is. Een gevolg hiervan is dat gezinnen moeten leven van een minimum inkomen of een uitkering. Tevens wonen veel gezinnen in achterstandswijken. Voor onze doelgroep binnen de PI Haaglanden geldt, dat ze veelal afkomstig zijn uit de Haagse Schilderswijk. Veel jongeren hebben weinig opleiding genoten en werkervaring is er nauwelijks. Ze komen uit achterstandswijken, zijn opgegroeid in grote gezinnen en leven van een minimum inkomen. Vrienden van hen verkeren veelal in dezelfde situatie. De jongeren verkeren door de geschetste problematiek vaak in een vicieuze cirkel. Zodra ze in detentie hebben gezeten, moeten ze weer terug de maatschappij in. Dit is niet altijd even gemakkelijk. Het inkomen heeft enige tijd stil gestaan met alle gevolgen van dien. De eventuele woning die aanwezig was, is weg door huurachterstand en ook het werk ligt niet voor het oprapen voor een ex-gedetineerde. Als een ex-gedetineerde op het goede pad wil blijven, is dit moeilijk haalbaar. De jongere gaat weer terug naar de achterstandswijk, waar zijn oude vrienden weer op hem wachten en een “klusje” voor hem hebben, waarmee hij snel geld verdient.

Ook voor de Nederlandse gezinnen geldt, wanneer het gezin uit een lagere sociale klasse komt, het kind vaker crimineel gedrag vertoont.

3.1.3 Psychisch

Er zijn een aantal psychische aandoeningen die kunnen leiden tot crimineel gedrag. Je kunt dan denken aan ADHD, (Attention Deficit Hyperactivity Disorder) of ODD (Oppositional Defiant Disorder) zijn hier voorbeelden van. ADHD is een aandachtstekort stoornis en hyperactiviteit (Eycken en Deth, 1997;327). ODD is een psychische stoornis die zich kenmerkt door agressiviteit en de drang om doelbewust anderen te hinderen en te irriteren. Maar ook verdere gedragsstoornissen en persoonlijkheidsstoornissen kunnen leiden tot crimineel gedrag. Niet iedereen die te maken heeft met een psychische aandoening zal vervallen in crimineel gedrag. De wijze waarop onderkend wordt en omgegaan wordt door de sociale omgeving met deze aandoeningen zal in veel gevallen de uitkomst bepalen. (Loeboer e.a., 2001;133)

Alle gedetineerde vaders zijn in de leeftijd van 18 tot 23 jaar, wat betekent dat zij in de adolescentieperiode verkeren. Een adolescent is in deze fase van zijn leven bezig met ontdekkingen van zijn eigen lichaam en zijn omgeving. Hij zit in een onzekere fase van zijn leven en is bezig met het ontwikkelen van zijn identiteit. Juist in deze fase van zijn leven kan hij soms beslissingen maken, die achteraf niet juist zijn. Verder is meeloop gedrag een deel van zijn identiteitsontwikkeling. De groepsnorm is in deze leeftijdsfase van groot belang en hij ontdekt zo wat zijn normen en waarden zijn.

3.1.4 Etnische achtergrond

De etnische achtergrond is niet in verband te brengen met een criminele carrière, maar wel zijn de gevolgen van de migratie naar Nederland en alles wat dit met zich mee brengt belangrijke factoren. Zoals hierboven beschreven kan de jongere in een cultuurconflict terecht komen. Taalproblemen zijn een factor van belang. Wanneer gezinnen met taalproblemen kampen is het moeilijk om aan een baan te vinden, en ze zijn dan in veel gevallen afhankelijk van een uitkering, wat weer leidt tot een lagere sociale status. Ook het (gevoel van) verlies van de eigen cultuur of de botsing tussen culturen zijn belangrijke problemen voor sommige etnische groepen. Hierbij kan gedacht worden aan het hiervoor beschreven probleem tussen de Nederlandse school en de Marokkaanse cultuur. Verder kunnen jongeren zich sneller aan passen aan de Nederlandse cultuur. Dit in tegenstelling tot de ouders. Wanneer de jongeren verwesteren en de ouders niet mee gaan, zitten zij in een “cultuurconflict” Beide culturen eisen verschillende dingen en hebben andere normen en waarden. Dit kan weer leiden tot deviant gedrag (Loeboer e.a., 2001;104)

3.2 Visie van vaders in detentie

In overleg met de groepsleiding en het afdelingshoofd van de Penitentiaire inrichting Haaglanden, locatie Scheveningen hebben wij de gedetineerde vaders binnen de Jong Volwassen afdeling van alle vier de afdelingen geïnterviewd. Geen van de jongens weigerde mee te doen aan ons interview. Ze waren allemaal enthousiast en vonden het allemaal prettig te horen, dat er meer aandacht was binnen de gevangenis voor gedetineerde vaders.

3.3 Hoe kijken de gedetineerde vaders tegen het vaderschap aan?

Alle geïnterviewde vaders zijn trots ouder te zijn van een mens van hun eigen vlees en bloed. Het kind staat erg hoog aangeschreven bij deze vaders. De manier van praten over hun eigen kind klonk bij de meeste van de vaders erg beschermend.

Het vaderschap wordt dan ook door de meeste gedetineerde vaders als iets waardevols ervaren. Een enkeling daargelaten, die zijn eigen kind nooit of bijna nooit heeft gezien, omdat het kind geboren is in de periode dat hij gedetineerd was, of dat de vader voor de tweede maal in het nog korte leven van het kind gedetineerd raakte.

De geïnterviewden vinden het allemaal moeilijk om inhoud te geven aan het vaderschap binnen de gevangenis. De meeste kinderen weten dan ook niet dat hun vader in detentie verblijft. Veelal denken de kinderen dat vader op vakantie in het buitenland is.

Bijna alle vaders geven aan, het erg te vinden om een deel van het leven van hun kind te missen. Twee vaders geven aan het erg te vinden de eerste stapjes van het kind niet te hebben gezien. Ook vinden zij het vervelend, dat het kind straks niet meer weet wie zijn of haar vader is. De stem van vader via de telefoon wordt wel door een paar kinderen herkend, maar ook de oudere kinderen komen bijna nooit op bezoek, omdat moeder de gevangenis geen goede plek vindt voor het kind.

Over de opvoeding zeggen de vaders weinig zeggenschap te hebben. Dit laten ze veelal over aan de moeder van het kind. Wel geven ze aan dat ze het moeilijk vinden om grenzen te stellen naar hun kind in de vorm van straffen. Naar voren komt dat kinderen veel in materiële zin verwend werden. Dit geldt in de situatie voor detentie.

Er wordt wel erg regelmatig met het kind gebeld. Dit is erg waardevol voor hen. Een van de vaders heeft het kind nog nooit gezien, maar alleen horen huilen door de telefoon. Dat betekent veel voor hem.

De meeste vaders vinden het vaderschap binnen de gevangenis niets voorstellen. Ze hebben de opvoeding aan de moeder van het kind overgelaten. In het algemeen vinden de geïnterviewden dan ook dat ze geen recht hebben om mee te delen in de opvoeding, omdat ze in de gevangenis zitten. Eén vader laat heel duidelijk weten, dat hij zich schaamt tegenover zijn kind voor zijn detentie. Zijn kind mag dan ook niet weten, dat hij vast zit. Hij is bang, dat zijn kind zal worden gepest op school, of dat de beeldvorming over hem anders wordt. Mensen die in de gevangenis zitten, zijn immers slecht.

Wat verstaan deze vaders onder het vaderschap?

Wanneer wij deze vraag stellen, antwoorden alle geïnterviewden: verantwoordelijkheid. Dat verstaan zij onder het vaderschap. Verantwoordelijkheid voor het kind, zorgen dat er geld binnen komt voor het gezin, maar ook liefde en aandacht geven.

Het kind moet altijd bij je terecht kunnen. Een aantal vaders heeft hier ook een dubbel gevoel over. Hij weet zijn verantwoordelijkheden heel goed te vertellen, maar beseft ook, dat hij het op dit moment niet kan waarmaken. Respect hebben voor het kind is ook een erg belangrijk onderwerp voor de vaders. Respect tonen voor anderen in de maatschappij, betekent veel voor hen.

De meeste hebben het over: het hebben van een baan, huisje, boompje, beestje.

Verder worden de verzorgende taken bijna bij alle vaders overgelaten aan moeder.

Wij hebben wel in ons achterhoofd gehouden, dat de gedetineerde jongens ons een beeld zouden kunnen schetsen hoe het sociaal wenselijk zou zijn.

3.3.1 Relatie van deze gegevens met theorieën?

Wanneer we kijken naar de theorie die eerder in dit hoofdstuk beschreven is, komen daar een aantal aspecten overeen met wat de gedetineerden uit ons interview hebben beschreven. Wat ons direct opvalt, was het woord respect. Dat wordt in bijna elk interview benoemd en de vaders vinden dat een erg belangrijk begrip in de opvoeding. Dit komt naar voren in het hierboven beschreven stuk. Vooral in de Turkse- en Marokkaanse opvoeding is respect hebben een belangrijk onderwerp. Dat staat hoog aangeschreven in deze culturen. Verder hebben de gedetineerden vaker een grote materiële wens. Zij denken in huisje, boompje, beestje en verwachten dan, dat alles goed komt, ook op het psychosociale vlak. Verder benoemen de vaders: warmte en liefde, wat in overeenstemming is met de theorie. Vervolgens beschrijft de bovenstaande theorie, dat vader vaak voor de inkomsten zorgt, ook dát benoemen de gedetineerden als taak van het vaderschap.

3.4 Etiketteringtheorie

Wanneer we deze theorie onder de loep nemen zien we al snel dat deze theorie goed past bij onze doelgroep. Wanneer je in detentie hebt gezeten krijg je al snel door je sociale omgeving een stigma, een etiket opgeplakt. Dit heeft te maken met het feit dat er afwijkend gedrag vertoont is ten op zichte van de “normale” mens.

Van dat etiket komen ex-gedetineerden hun hele leven bijna niet meer af. De detentieperiode zal hen het hele leven blijven achtervolgen omdat overal waar zij komen steeds het strafblad weer tevoorschijn komt. Werkgevers zijn vaak huiverig voor een strafblad.

Wanneer een gedetineerde zijn stigma gaat aanvaarden, kan het gebeuren dat hij er juist naar gaat leven om dit stigma in stand te houden en blijft hij in het criminele circuit.

Binnen de sociologie bestaat een theoretische richting die veronderstelt dat het sociale gedrag van mensen wordt bepaald door de sociale rollen die men door andere krijgt opgelegd of zelf aanneemt. Personen die een delict plegen, krijgen door toedoen door de strafrechtspleging een criminele identiteit aangemeten.

Iemand die als misdadiger is gelabeld loopt het gevaar dat hij zichzelf ook niet meer ziet als een achtenswaardig mens. Aanvankelijk zal hij zijn lage status nog kunnen wijten aan pech, gebrek aan mogelijkheden of discriminatie. Is dit door de reacties van de maatschappij niet meer het geval, dan dreigt het gevaar dat hij zich gaat keren tegen degene die hem labelen. Hij gaat zichzelf zien als een vijand van de bestaande orde. Een tamelijk gering delict kan zo leiden tot een echte levenslange criminele carrière. Het labelen werkt dan als een self-fulfilling prophecy. De oorzaken van crimineel gedrag moeten niet alleen in het individu, in zijn gezin of in de gevoelde deprivatie worden gezocht, maar ook in de wetgeving, in de behandeling die de delinquenten moeten ondergaan en vooral in de reactie van de maatschappij op het afwijkende gedrag. Verder heeft de stigmatisering niet alleen betrekking op individuen, maar ook op groepen die als crimineel worden aangemerkt, zoals woonwagenvoerders, sommige etnische minderheden en illegale vreemdelingen (van Dijk e.a., 2002; 136)

3.5 Samenvatting

In dit hoofdstuk kwam naar voren hoe de gedetineerde vaders tot crimineel gedrag komen. Heeft dat te maken met hun socialisatie of door hun psychische, etnische of sociaal economische achtergrond? Als laatste is in dit hoofdstuk naar voren gekomen dat de gedetineerde vaders enthousiast waren wanneer ze hoorden dat er aandacht was voor

vaderschap in detentie. Naar voren kwam dat het gemis van het kind erg zwaar woog bij de vaders. Verantwoordelijkheid en schuldgevoelens waren steeds terugkomende onderwerpen tijdens de interviews. Verder hebben we de etiketteringtheorie beschreven. Deze sluit aan op de situatie van de gedetineerde vaders.

4. Methode van de cursus ‘opvoeden achter tralies’

Inleiding

Ook in de Penitentiaire Inrichting Scheveningen worden er met een methode gewerkt. Op dit moment wordt op de jong volwassen afdeling de Thematische Interactie Methode gebruikt. In dit hoofdstuk bespreken wij, wat de Thematische Interactie Methode inhoudt en welke theorieën en of methodes nog meer toepasbaar zijn in de Penitentiaire Inrichting Scheveningen op de Jong Volwassen afdeling. De volgende theorieën/ methodes zullen uitgewerkt worden. Systeemgerichte benadering, taakgerichte hulpverlening, en eclecticisch integratief werken. Ook zal er aandacht geschonken aan seksspecifieke aspecten in de hulpverlening.

Verder zal aan bod komen waar de groepsleider van de Penitentiaire Inrichting Scheveningen aan moet voldoen om de groepsactiviteit te kunnen geven.

4.1 Hoe is de hulpverlening aan vaders momenteel?

Binnen unit 3 is er geen specifiek model dat omschrijft, hoe om te gaan met gedetineerde vaders. De gedetineerde kan op afspraak een gesprek met een aantal verschillende disciplines aangaan. Dit kan een moment zijn waarbij de gedetineerde over het vaderschap kan praten. De genoemde disciplines kunnen zijn: de psycholoog, medische dienst, de groepsleiding, dominee, pastoor, imam enzovoorts.

Op de jong volwassen afdeling wordt wel methodisch gewerkt, namelijk met de Thematische Interactie Methode.

4.1.1 Welke methode wordt er nu gebruikt?

De JoVo hanteert de Thematische Interactie Methode een theorie ontwikkeld door Ruth Cohn. De thematische Interactie is een waarde- gebonden theorie of leer voor het methodisch handelen met betrekking tot groepen. Een centrale term in haar methode is: ‘levend leren’¹.

De structuur voor de thematische interactie groep, wordt gevormd door drie karakteristieke elementen. Die zijn:

- Het model
- De interactie
- Het thema

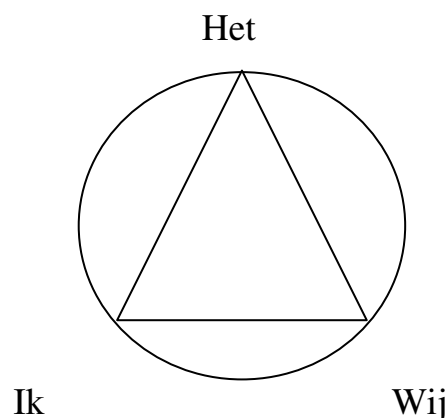
In de visie van Cohn zijn er in iedere groepssituatie vier elementen voortdurend aanwezig:

- Het individu (“ik”), de psychologische beleving van het individu, als zijnde het centrum van zijn wereld en tegelijkertijd als deel van de wereld buiten hem/ haar.
- De groep (“wij”), de “ikken”, die zich verbonden hebben om zich gezamenlijk op het “het” te richten.

¹ Groepswerk in het maatschappelijk werk, Nora van Riet, blz.192

- De taak of stof (“het”), de gemeenschappelijke beleving of ervaring van het “ik”, “wij”.
- De omgeving (“globe”), alle aspecten van de omgeving, die voor het “ik”, “wij” en “het” van belang zijn en als een cirkel om de driehoek heen loopt, zoals: de ruimte waarin men bijeenkomt, het programma, de tijd, de grotere organisatie waarvan men deel uitmaakt, maar ook de maatschappij buiten.

De ‘ik’, ‘wij’ en ‘het’ vormen een interactiedriehoek. Het is de taak van de groepsleider om deze drie elementen in evenwicht te houden. Het thema staat centraal in deze driehoek en is hetgeen waar het om draait. De driehoek ziet er als volgt uit:



Elke hoek van de driehoek is even belangrijk. Gestreefd moet worden naar een optimale taakgerichtheid, waarbij elke component tot zijn recht komt. Balans of evenwichtig is het sleutelwoord in dit model. Fixatie op een component brengt de groep uit haar evenwicht en moet voorkomen worden, door de aandacht afwisselend te verplaatsen naar andere componenten.

Het thema is het middelpunt, waaromheen zich alle interactie afspeelt. Het thema ontstaat of wordt gevormd door de beleving of ervaring van de individuele groepsleden. De groepsleider (die deel uitmaakt van de groep) neemt de formulering van het thema op zich, gaat na of dit thema ook bij de andere groepsleden leeft of wordt ervaren. Het thema dient altijd zo geformuleerd te worden, dat de interacties gericht zijn op het bereiken van de taak of stof (“het”), waarbij het leerproces van het individu (“ik”) en de andere groepsleden (“wij”), optimaal benut worden en er een balans ontstaat tussen deze drie componenten van het schema. Dit dient weer gerelateerd te worden aan de omgeving (“globe”).

In iedere groepsbijeenkomst kan aan een andere thema of deelthema gewerkt worden. Daarnaast dient er ruimte gelaten te worden voor spontaan opkomende thema's, die een aanvulling of (tijdelijke) vervanging zijn voor het eerder geformuleerde thema.

De Thematische Interactie Methode is een groepsgerichte methode, wat goed toepasbaar is op het groepswerk. Het groepswerk hanteert ‘vormingen’ waarin allerlei thema's naar voren kunnen komen. De vorming wordt gestuurd door een groepsleider en activeert de gedetineerden tot een gesprek, discussie, actief na te denken over hun eigen gedachten. De methode kan toegepast worden op onze doelgroep. Het thema is dan in dit geval het vaderschap en de gedetineerde (ik) brengt zijn ervaringen, gevoelens, gedachten enzovoorts naar voren, waarop de groepsleden (wij) op reageren.

4.2 Enkele methoden vooraf.

De Thematische Interactie Methode wordt nu gehanteerd op het groepswork. Daarnaast kunnen ook andere methoden of elementen daaruit worden gehanteerd. Hieronder zullen we een aantal methoden uitwerken die op het groepswork gehanteerd kunnen worden. Als eerste zullen we seksespecifieke hulpverlening beschrijven. Deze houdt een manier van kijken, analyseren en interpreteren in van de problematiek van cliënten met het oog op de juiste begeleiding.

4.2.1 Seksespecifieke hulpverlening

Seksespecifieke hulpverlening is geen theorie of methode, maar een aandachtspunt in de hulpverlening. Elke hulpverlener dient zich bewust te zijn van seksespecifieke kenmerken in de hulpverlening.

Seksespecifieke hulpverlening houdt in dat hulpverleners onderzoeken, of klachten en problemen verband houden met de factor sekse in al haar gelaagdheid (van Oosten en van der Vlugt, 2002;18) Seksespecifieke hulpverlening kan goed samen met andere methoden. Te denken valt aan: groepswork (dit kan teruggekoppeld worden aan onze doelgroep, die op het groepswork verblijven), kortdurende hulpverlening, systeemgericht werken, taakgerichte hulpverlening etc.

In de seksespecifieke hulpverlening onderkennen en erkennen we de verschillen en overeenkomsten tussen mannen en vrouwen (van Oosten en van der Vlugt, 2002;19). In ons geval zullen de groepsleiders die de cursus zullen geven, zich bewust zijn van de mannelijke doelgroep.

Seksespecifieke hulpverlening houdt expliciet rekening met sekseverschillen en overeenkomsten in klachten en problemen, gezondheid, zorgbehoeften en zorggebruik bij cliënten. Daardoor is seksespecifieke hulpverlening één van de ingangen om vraaggerichte zorg vorm te geven. Door klachten en problemen van mannen en vrouwen, maar ook met verschillen in socialisatie, maatschappelijke positie, waardering en macht, reacties van de omgeving en communicatie, kunnen we ze sneller herkennen en kunnen we er betere hulp voor bieden.

Onze doelgroep bestaat alleen maar uit mannen, waardoor de seksespecifieke hulpverlening tot zijn recht komt. Hierdoor zullen we de aspecten die bij mannen naar voren komen uitwerken. Een aantal seksespecifieke aspecten zijn: niet direct naar gevoelens vragen, mannen praten over het algemeen minder makkelijk over gevoelens en zijn van mening dat zij geen hulp nodig hebben. Na het afnemen van de interviews, viel het op dat de ene vader erg open over het vaderschap praatte en de ander hield het stil onder de andere gedetineerden.

4.2.2. Taakgerichte hulpverlening

Taakgerichte hulpverlening is een methode die binnen veel instellingen wordt gebruikt, het richt zich op de behandeling van levensproblemen. Hieronder verstaan wij psychosociale problemen, dit kunnen dus allerlei verschillende problemen zijn.

Het hoeft niet zo te zijn dat je gedrag wilt veranderen sommige problemen zijn daartoe niet te herleiden.

Taakgerichte hulpverlening is een methode waarin het probleem centraal staat. Er wordt niet gewerkt vanuit de persoon maar vanuit het probleem.

De problemen kunnen door allerlei oorzaken zijn ontstaan en verschillen dan ook erg van elkaar. Het belangrijkste hierin is wat het probleem nu in stand houdt en niet waardoor het probleem is ontstaan. Hulpverlener en cliënt gaan kijken naar de factoren die het probleem in stand houden en hoe zij die kunnen beïnvloeden.

Samen beslissen ze wat er aan één of meer van de probleembestendige factoren gedaan kan worden en hoe. De nadruk zal dan liggen op de activiteiten die de cliënt gaat ondernemen op zowel fysiek als mentaal niveau.

Dit houdt in dat de cliënt taken gaat uitvoeren, gericht op handelen en gedrag of gericht op innerlijke processen. Binnen de inrichting zal het dikwijls gaan om taken op mentaal niveau bijvoorbeeld, de gedetineerde vader moet dagelijks bijhouden wanneer hij aan het kind denkt en wat voor lichamelijke gevoelens daarbij naar boven komen. Hij kan dit op schrijven in een dagboekje, wat de hulpverlener later samen met hem zal gaan bespreken.

Deze methode past goed binnen de Penitentiaire inrichting omdat het een kortdurende methode is die aan termijnen is gebonden. Je kunt rekening houden met wanneer de gedetineerde over wordt geplaatst of weer vrij komt. Verder heeft het kortdurende aspect ook als voordeel dat de gedetineerde gemotiveerd blijft en aan zijn taak blijft werken.

4.2.3 Systeembenadering

Een aantal individueel georiënteerde therapeuten kreeg in de jaren vijftig steeds meer oog voor de invloed van de sociale omgeving op mensen met problemen (Haley, 1970;1971) Het viel ze op dat de individuele begeleiding aansloeg, maar dat de omgeving, waarin het individu zich bevond, zeker betrokken moest worden bij de hulpverlening wilde de hulpverlening slagen. Tussen de omgeving van het individu en het individu zelf spelen er zich processen af die het succes van de behandeling op een of ander wijze ongedaan maakte. De systeembenadering gaat er dus van uit dat de hulpverlening een grote kans van slagen heeft, als je het hele systeem, waarin het individu zich begeeft, meeneemt in de hulpverlening.

De systeembenadering komt veel voor bij relatie- en gezinstherapie. Maar de systeembenadering hoeft niet beperkt te blijven tot een gezin of relatie, maar kan ook gebruikt worden voor alles wat men beschouwd als een 'geheel' waarbinnen 'delen' op elkaar inwerken. De gedetineerde is tijdens zijn detentie onderdeel van een groep. Zijn systeem bestaat uit de inrichting waarvan hij afhankelijk is en samen met één groep op een afdeling verblijft. Na de detentie vervult de gedetineerde in meerdere mate zijn vaderschapsrol en valt weer terug in het gezinssysteem. Dit gaat niet zonder slag of stoot. De vader is enige tijd van huis weggeweest en heeft te maken gehad met stigmatisering en zal daar na detentie nog veel last van hebben. Dit alles kan invloed hebben op het gehele gezin.

4.2.4 Eclectisch integratief werken

Als laatste hebben wij voor de methode eclectisch integratief werken gekozen. In deze methode komen eigenlijk alle bovengenoemde uitgangspunten naar voren. Wij vinden dit een geschikte methode voor deze doelgroep doordat je verschillende uitgangspunten met elkaar mengt. Juist daardoor kun je uit elke methode het juiste aspect naar voren halen en gebruiken voor deze doelgroep. Zoals al beschreven in het stuk over de seksespecifiek benadering sluiten de theorieën en methoden ook goed op elkaar aan. Juist binnen bijvoorbeeld systeemgericht werken kun je gebruik maken van de etiketteringtheorie. Wanneer wij naar de doelgroep kijken komt etikettering in bijna alle gevallen voor. Binnen de systeembenadering kun je daar weer op in spelen, hoe moet het gezin met het stigma van vader omgaan.

Ook qua rolverdeling kunnen de verschillende theorieën en methoden goed met elkaar gebruikt worden. Wanneer je naar de rolverdeling van man en vrouw kijkt en zeker in het geval wanneer vader lange tijd van huis is geweest kunnen systeemgericht werken en de seksspecifieke benadering daar goed bij aan slaan. De benadering naar een man toe wanneer de vrouw tijdens zijn detentie één van zijn taken juist erg goed heeft overgenomen. De man kan zich overbodig gaan voelen. Juist de seksspecifieke benadering kan daarbij helpen. De systeemgerichte benadering sluit hier weer mooi bij aan want er zijn vast een heleboel andere mannen taken overgebleven die hij dan wel kan doen bijvoorbeeld (Snellen, 2000;109-122).

4.3 Welke competenties dienen hulpverleners die met de cursus willen werken in acht te nemen?

In een residentiele inrichting wordt er een bepaalde attitude verwacht van een groepsleider, waardoor ze kunnen werken met gedetineerden.

Als groepsleider krijg je in het werk met uiteenlopende achtergronden en culturen te maken. In veel gevallen hebben de jongeren flinke problemen, bijvoorbeeld op het gebied van agressie, verslaving, psychiatrie of seksualiteit. Een belangrijk onderdeel van het werk is dan ook een bijdrage leveren aan wenselijk gedrag bij de gedetineerde. De groepsleider licht ze voor over waarden en normen, voert groeps gesprekken en verzorgt gezamenlijke maaltijden. Ook observeert en rapporteert de groepsleider over het gedrag van de gedetineerde in de groep. En houdt het groepsproces in bewaking.

Waar nodig leer je ze basisvaardigheden aan op het gebied van gezondheid, voeding en hygiëne. De gedetineerde verblijft in een gesloten inrichting, waardoor hij in veel gevallen afhankelijk is van de groepsleiding. Als groepsleider ben je het eerste aanspreekpunt voor een gedetineerde.

Tevens controleer je als groepsleider de aanwezigheid van de gedetineerden. En treed de groepsleider handelend op wanneer de situatie daar om vraagt. (Dienst Justitiële Inrichtingen)

De cursus wordt gegeven door de groepsleiders die ook werkzaam zijn op de groeps werkdienst. Wij verwachten daarom dat de groepsleiding al in het bezit is van de gevraagde attitude voor de groepsleiding. De hierboven beschreven vaardigheden zullen de groepsleiders ook nodig hebben voor de cursus die ze moeten geven. Verder verwachten we competenties als kunnen interacteren met mensen, goed kunnen samenwerken, communicatieve vaardigheden, concretiseren.

Samenvatting

We zijn begonnen met het uitwerken van de thematische interactie methode. Deze methode wordt nu gehanteerd op de Jong Volwassen afdeling. We hebben gekeken wat deze methode inhoudt en welke aspecten die in zich heeft. We vervolgen het hoofdstuk met door ons gekozen methoden die aansluiten bij de doelgroep, jonge vaders in detentie. Juist omdat het om vaders gaat, is het systeem erg belangrijk en hebben we voor deze methode gekozen. Maar ook omdat het een doelgroep is waar alleen maar mannen verblijven hebben we gekozen voor seksspecifieke hulpverlening. Seksspecifieke hulpverlening houdt een manier van kijken, analyseren en interpreteren in van de problematiek van cliënten met het oog op de juiste begeleiding. En juist omdat we vonden dat taakgerichte hulpverlening, systeem benadering en seksspecifieke hulpverlening goed samen konden, hebben we voor de laatste methode gekozen, eclectisch integratief werken. Verder hebben we in het kort beschreven aan welke eisen de hulpverlener moet voldoen om de cursus te kunnen bieden.

5. Cursus, ‘opvoeden achter tralies’

Inleiding

In hoofdstuk 5 beschrijven wij waarom we voor bepaalde thema's hebben gekozen en andere beslissingen hebben gemaakt met betrekking tot de cursus.

5.1 Verantwoording cursus, ‘Opvoeden achter tralies’.

Doel cursus

Het doel van deze cursus is dat vaders, na hun verblijf in detentie, niet alleen op een andere wijze zullen functioneren in de samenleving, maar ook de rol binnen het gezin op een andere manier zullen benaderen. In deze cursus zullen wij een aantal onderwerpen aansnijden die aansluiten op dit doel.

Doelgroep

De gedetineerde mag deelnemen aan de cursus indien hij vader is, ongeacht de leeftijd van het kind. Ook kunnen geïnteresseerde gedetineerden meedoen aan de cursus indien zij een geldig argument hebben voor deelname. Te denken valt aan een gedetineerde, waarvan zijn vriendin een kind heeft en waarin hij aandeel heeft in de opvoeding.

Aantal deelnemers en samenstelling van de groep

Het maximaal aantal cursisten dat aan de cursus deel kan nemen is 8. Dit omdat wij er voor gekozen hebben om één groepsleider de cursus te laten geven. Het is niet haalbaar om te kiezen voor meerdere groepsleiders omdat dit financieel niet haalbaar is. Tevens vinden wij acht personen een maximaal aantal wanneer je kijkt naar de veiligheid binnen de groep.

De cursus zal gegeven worden op de Jong Volwassen afdeling. Deze zal wekelijks plaatsvinden gedurende anderhalf uur. We hebben gekozen om de cursus anderhalf uur te laten duren omdat bij langere duur de aandacht van de gedetineerde verslapt. Op alle vier de jong volwassen afdelingen vindt groepswork plaats. De cursus zal plaatsvinden op die afdeling waar op dat moment individuele begeleiding plaats vindt. Dit omdat op dat moment de andere gedetineerden verplicht zijn op cel te blijven. En hierdoor de gedetineerde vaders genoeg privacy hebben om zich open te stellen voor de aangeboden cursus. De groepsactiviteit bestaat uit vijf bijeenkomsten. Wij hebben hier voor gekozen omdat de gedetineerde vaders in een huis van bewaring verblijven. Hiervoor geldt dat er een grote wisseling van gedetineerden is. Meer bijeenkomsten dan vijf kunnen wij dus niet bieden doordat menige gedetineerde de cursus dan niet kan afmaken.

Verder zijn er vijf verschillende onderwerpen aan bod gekomen.

- Bijeenkomst 1, de kennismaking.

Voor bijeenkomst 1 hebben wij gekozen omdat wij het belangrijk vinden dat zowel de gedetineerden als de groepsleider een duidelijk beeld hebben van elkaars gezinssysteem. Dit is belangrijk voor de komende bijeenkomsten.

- Bijeenkomst 2, socialisatie

Wij hebben gekozen voor socialisatie zodat de gedetineerde kan nadenken over zijn eigen opvoeding en in hoeverre hij die ervaringen meeneemt naar de opvoeding van zijn eigen kind.

- Bijeenkomst 3, regels

Voor het onderwerp regels hebben wij gekozen omdat dit een veelvoorkomend aspect is binnen de opvoeding. Iedereen heeft te maken met regels, regels zijn niet meer weg te denken uit de samenleving. Wij vinden het belangrijk dat de gedetineerde besef heeft van bepaalde regels en dat hij deze ook meegeeft aan zijn kind. Aan deze bijeenkomst is een opdracht gekoppeld. Dit hebben wij gedaan om de gedetineerde extra te prikkelen om over zichzelf na te denken.

- Bijeenkomst 4, belonen

We hebben gekozen om een hele bijeenkomst te wijden aan belonen, omdat is gebleken dat belonen een essentieel onderwerp is tijdens de opvoeding. Dat kwam tevens naar voren tijdens de interviews. De jongens gaven aan dat ze erg materealistisch waren en weinig kennis hadden over het belonen in de vorm van complimentjes bijvoorbeeld. Dit is een belangrijk punt geweest waarvoor wij gekozen hebben voor dit onderwerp.

- Bijeenkomst 5, straffen

Deze bijeenkomst sluit aan bij bijeenkomst 4. Ook dit is een belangrijk punt in de opvoeding. Grenzen stellen naar je kinderen toe in de vorm van straffen vinden gedetineerde vaders moeilijk. Ze straffen het kind dan ook bijna nooit. Dat kwam naar voren tijdens de interviews. Mede daarom zijn wij van mening dat dit een belangrijk aspect is om mee te geven aan de gedetineerde vaders. Verder komt de afsluiting aan het licht en wordt gevraagd naar de mening van de gedetineerde vaders. Wij vinden het belangrijk de mening van de gedetineerde vaders te hebben in verband met eventuele wijzigingen voor de volgende keer dat de cursus gegeven wordt. (Leemans e.a. 1990;58)

De cursus wordt gegeven door de groepsleiders die werkzaam zijn op de Jong Volwassen afdeling. Wij hebben hiervoor gekozen omdat de medewerkers bekend zijn met de gedetineerden hierdoor is het vertrouwen er tijdens de cursus eerder. De groepsleider heeft veel contact met de gedetineerde waardoor zij veelal op de hoogte zijn van het gezinsysteem. Wij hebben voor één groepsleider gekozen. Dit heeft te maken met het feit dat er binnen de P.I. Haaglanden erg bezuinigd moet worden en het niet te realiseren is er twee groepsleiders op te zetten.

6. Conclusies en aanbevelingen

In dit laatste hoofdstuk zal de hoofdvraag en de daaruit afgeleide deelvragen die wij in hoofdstuk 1 gesteld hebben worden beantwoord. Om zo een beter inzicht te krijgen hoe we tot de cursus zijn gekomen.

We zullen eerst de hoofdvraag nog eens herhalen en daarna per deelvraag onze bevindingen weergeven om vervolgens tot een conclusie te komen om na te gaan welk antwoord we hebben gevonden op de hoofdvraag. Tenslotte zullen we aanbevelingen doen die ertoe zullen bijdragen dat de hulpverlening aan gedetineerde vaders in de leeftijd van 18 tot 23 jaar verbeterd kan worden.

In de inleiding hebben wij de volgende hoofdvraag gesteld:

Welke hulpverleningsmethode kan in de hulpverlening aan gedetineerde vaders worden ingezet om hen ten eerste te ondersteunen in de uitoefening van hun vaderschap en de opbouw van een goede relatie met hun kind(ren) en ten tweede mede daardoor te voorkomen dat ze recidiveren?

De deelvragen

1. Hoe ziet de hulpverlening er aan gedetineerde vaders er momenteel uit?
2. Welke wensen en behoefte hebben gedetineerde vaders om hun vaderschap optimaal te kunnen vervullen en welke mogelijkheden heeft de hulpverlening om in deze behoefte te voldoen?
3. Hoe ziet de groepsactiviteit eruit?

Ad. 1 Hoe ziet de hulpverlening aan gedetineerde vaders er momenteel uit?

In hoofdstuk 4 hebben wij deze vraag uiteengezet en daaruit kunnen we concluderen dat er geen specifieke hulpverlening is voor de jonge gedetineerde vaders. Op de Jong Volwassen afdeling hanteren ze de Thematisch Interactie Methode. Wij zijn tot de conclusie gekomen dat deze methode alléén, geen toereikend model is om gedetineerde vaders te kunnen begeleiden. Er is aanvulling nodig op dit aangeboden model. De Thematische Interactie Methode is een waarde- gebonden theorie of leer voor het methodisch handelen met betrekking tot groepen, waarin een gedetineerde in een groepsgesprek een onderwerp zoals vaderschap zou kunnen aansnijden. Omdat de Thematische Interactie Methode een groepsgerichte methode is, kan het individu minder tot zijn recht komen. Daarom onze keus voor een groepsactiviteit waarin het individu meer tot zijn recht komt. Dit uit zich in het maken van individuele opdrachten tijdens de cursus die plenair besproken zullen worden. Doordat het een homogene groep is, kunnen de gedetineerde vaders ervaringen met elkaar uitwisselen. Dit wordt gemist in de Thematische Interactie Methode.

Ad. 2 Welke wensen en behoefte hebben gedetineerde vaders om hun vaderschap optimaal te kunnen vervullen en welke mogelijkheden heeft de hulpverlening om in deze behoefte te voldoen?

In hoofdstuk 3 zijn de uitwerkingen van de interviews aan bod gekomen. Naar voren kwam dat de gedetineerden blij waren dat er aandacht geschonken werd aan gedetineerde vaders. Op de vraag waar zij verbetering in wilden, antwoorden ze stevast “meer verlof”. Helaas konden wij deze behoefte van de gedetineerde niet vervullen, omdat het verlof juridisch vaststaat en wij daar geen inspraak op hebben. Wel is er een onderzoek verricht in Penitentiaire Inrichting

Sittard, waaruit bleek dat gedetineerden minder recidiveerde doordat ze contact onderhielden met hun kind(eren) tijdens detentie.

Verder hebben wij de gedetineerde vaders gevraagd wat ze er van zouden vinden wanneer er een groepsactiviteit geboden werd in het kader van gedetineerde vaders. Hier werd enthousiast op gereageerd. Het praten over het vaderschap bleek bij de gedetineerde een belangrijk gespreksonderwerp te zijn. Verdere wensen van vaders waren: vaker een ouder-kind dag, en het stil staan bij het onderwerp. Door aandacht te geven aan dit onderwerp krijgen zij het idee dat ze serieus genomen worden wat betreft dit onderwerp. Het gemis van het kind wordt als zwaar ervaren en daarom wordt het prettig gevonden als hier iets mee gedaan zou worden. Wanneer er een vader-kind dag plaatsvindt, heeft de gedetineerde vader geen inspraak op de datum. Hierdoor komt het voor dat het kind op deze dag niet naar vader kan komen.

Ad. 3 Hoe ziet de groepsactiviteit eruit?

De groepsactiviteit hebben we in vorm gegoten van een cursus. Door de verhalen van de gedetineerde vaders kregen we het idee dat we iets moesten ondernemen voor deze vaders. We kwamen al snel tot een cursus. Verdere wensen en behoeften vielen af doordat wij hier niet aan konden voldoen. De gehele cursus is beschreven in hoofdstuk 7

Aanbevelingen

1. Momenteel heeft de gedetineerde vader geen inspraak op de vader-kind dag. Wij geven als aanbeveling dat er jaarlijks één datum vast staat waarop een vader-kind dag plaatsvindt en dat de gedetineerde keuze heeft in de andere datum. Hierin geeft de instelling een stukje ruimte naar de vader en het kind toe.
2. Een aanbeveling voor het geven van de cursus is dat de groepsleider die de cursus zal aanbieden op de hoogte moet zijn van de interculturele aspecten die zich bevinden onder de gedetineerde vaders. Uit de literatuur studie is gebleken dat elke cultuur zijn eigen opvatting heeft over opvoeding. De groepsleider dient zich hiervan bewust te zijn om miscommunicatie te voorkomen.
3. Wij adviseren een evaluatieformulier voor de cursus. Door de feedback van de gedetineerde vaders, kan de cursus eventueel aangepast worden, waardoor het langer termijn doel, reduceren van recidive, minder wordt. Daarbij moet ook gekeken worden naar het aantal gedetineerden die recidiveren na detentie.

Literatuurlijst

Boeken

- Bolwijn A., Ouder-kind project, 2004
- Damsma, D., Familieband, Utrecht /Antwerpen, Kosmos- Z&K uitgevers, 1999.
- Dijk J.J.M., Sagel-Grande H.I., Toornvliet L.G. Actuele criminologie, Den Haag, Sdu uitgevers b.v., 2002.
- Driessen F.M.H.M., Volker B.G.M, Kamp H.M Op den, Roest A.M.C, Moolenaar R.J.M., Zeg me wie je vrienden zijn, Utrecht, Bureau Driessen Zeist: Kerckebosch, 2002.
- Edens M. en Molen van der H., Basisboek vaardigheden voor groepsleiders, Amersfoort, Academische uitgeverij Amersfoort, 1993.
- Eycken W. van der, Deth R. van, Psychiatrie, Houten/ Diegem, Bohn Stafleu Van Loghum, 1998.
- Jagt N. en Jagt L., Taakgerichte hulpverlening, Houten, Bohn Stafleu Van Loghum, 2004.
- Keulen van A., Beurden van A. Van alles wat meenemen, Coutinho, Bussem, 2002.
- Knorth E.J. en Pelt R.M., Marokkaanse jeugd thuis is een tehuis? Amsterdam, uitgeverij SWP, 2002.
- Kooy, G.A., Gezinsgeschiedenis, Assen/ Maastricht, van Gorcum 1985.
- Lange de A., Gedragsverandering in gezinnen Groningen, Wolters Noordhoff 2000.
- Lede U., Opvoeding en socialisatie van Surinamers, Antillianen en Arubanen, Zaandam, Pyloon, 2000.
- Leemans E. en Bruinsma M., Omgaan met kinderen van 1 ½ tot 4, Groningen, Wolters- Noordhoff, 1990.
- Loeboer R, Slot N.W., Sergeant J.A., Ernstige en gewelddadige jeugddelinquentie, Houten/Diegem, Bohn Stafleu Van Loghum, 2001.
- Meys H. van der en Verhagen J., Dat zit goed vast, Zutphen, Walburg Pers, 1998.
- Onderwater A. De theorie van Nagy, Lisse, Swets en Zeitlinger, 1995.
- Oosten N. van en Vlugt I. van der, Seksespecifieke hulpverlening, Bussem, Coutinho, 2002.

- Praag C.S. van en Niphuis-neu M., Het gezinsrapport, Den Haag/ Rijswijk, Sociaal en cultureel planbureau, 1997.
- Riet N. van, Groepswork in het maatschappelijk werk, Assen, van Gorcum, 2001.
- Roediger H. L., Capaldi E. D., Paris S. G., Polivy J., Herman C. P., Psychologie een inleiding, Gent, Academia Press, 2001.
- Snellen A. , Basismodel voor methodisch hulpverleners in het maatschappelijkwerk, Bussem, Coutinho, 2000.
- Sordam, M. I. Gevangen tussen meer culturen, Meppel, Krips drukkerij 1998.
- Vermaat E., Misdaad, migratie en cultuur, Soesterberg, Asoekt b.v., 2004.

Internet

www.bibliotheek.nl
www.dji.nl
www.gebladerte.nl/10737f44
www.jeugdzorg.nl
www.justitie.nl
www.kb.nl
www.ucl.ac.uk/dutch/multicultureel/pages/religie.html

Artikelen

- Cornelisse L., Keihard aanspreken, alsof ze geadopteerd zijn, Trouw 17-2-2000.
- Waard E. de, De fabel van de illegaal 44/45 voorjaar 2001
- Harbers M. 'Kinderen met een gedetineerde vader. Psychologische problematiek en preventie'. Nijmegen, KUN, vakgroep Klinische Psychologie, 2003.

Bijlagen

Interview

Leeftijd vader:

Culturele achtergrond vader:

Leeftijd kind:

Sekse kind:

Achtergrond

- 1.Hoe lang verblijf je in detentie?
- 2.Hoe ga je om met het vaderschap, nu je hier in detentie zit? Wat vind je leuk aan het vaderschap? En wat vind je het moeilijkst aan het vaderschap?
- 3.Hoe zie jij je jezelf als vader, welke taken en verantwoordelijkheden hebben vaders volgens jou?
- 4.Ben je er tevreden mee?
- 5.Als je niet tevreden bent, wat zou je dan veranderd willen hebben?
- 6.Hoe was je band je kind(eren) voor detentie, kun je daar iets meer over vertellen?

Beleving

- 7.Hoe ervaar je het om als vader in detentie te verblijven? (doorvragen waarom ‘kut’ wat is er dan zo kut’.
- 8.Wanneer heb je je kind voor het laatst gezien, hoe is je gevoel daarbij en hoe was dat?
- 9.Wat mis je het meest nu je niet dagelijks met je kind bent?
- 10.Hoe beleeft je kind het dat jij in detentie zit en hoe ga je daar mee om?
- 11.Noem een goede en een minder goede eigenschap van je zelf als je kijkt naar jezelf als vader?
12. Hoe kijk je terug op de rol van jouw eigen vader? Doe je het nu anders of zie je veel van je eigen vader terug in de opvoeding? Wat zie je terug?

Relatie tot het vaderschap en de hulpverlening

13. Wat betekent opvoeding voor jou?
14. Wat vind jij belangrijk dat je kind mee krijgt in de opvoeding?
15. Weet jij waar je terecht kan met eventuele vragen over het vader zijn? Zo ja waar?
Zijn er voorbeelden van situaties waar jij zelf professionele hulp had gewild?
16. Vind jij dat er tekort wordt geschoten in de hulpverlening met betrekking tot jonge vaders?

Oplossingen

17. Wat zou voor jou de ideale situatie zijn tijdens je detentie om de band te onderhouden met je kind?
18. Hoe zou je dat kunnen waarmaken binnen detentie en wat voor rol zou de gevangenis daarin kunnen spelen?
19. Wat mis je in je professionele hulpverlening?
20. Wat mis je in je sociale netwerk?
21. Wat zou je op de afdeling waar je nu verblijft willen hebben qua ondersteuning?

Cursus

“Opvoeden achter traliën”

Gemaakt door:

Linda van Dijk & Erna van der Gaag

Begeleiders:

Radha Chierkoet, docent Haagse Hogeschool
Saskia Vink, Penitenciaire Inrichting Haaglanden

Haagse Hogeschool, mei 2005

Inhoudsopgave

Inleiding	2
Doel en opzet cursus	3
Adviezen aan groepsleiders.....	4
Het groepsproces	5
Regels voor de groepsleden	7
1. Inleiding, introductie gezinssysteem	8
2. Socialisatie.....	9
3. Regels	10
4. Belonen.....	12
5. Straffen, afsluiting	14
Evaluatieformulier	16

Bijlage:

- **Werkblad, regels thuis**
- **Sociaal netwerkcirkel**

Inleiding

Hieronder treft u een cursus aan voor gedetineerde vaders in de leeftijd van 18 tot 23 jaar. Deze cursus is tot stand gekomen, doordat P.I. Haaglanden ons gevraagd heeft een groepsactiviteit te realiseren voor gedetineerde vaders, die op de jong volwassenen afdeling verblijven.

Hieronder het resultaat van de cursus die wij hebben kunnen realiseren door de medewerking van gedetineerden en personeel. Hieraan vooraf is een literatuurstudie verricht en zijn er interviews afgenomen onder de gedetineerde vaders van de Jong Volwassenen afdeling.

Linda van Dijk
Erna van der Gaag
Mei, 2005

Doel en opzet cursus

Het doel van deze cursus is dat vaders na hun verblijf in detentie niet alleen op een andere wijze zullen functioneren in de samenleving, maar ook de rol van vader zijn binnen het gezin op een andere manier zullen benaderen.

In deze cursus zullen wij een aantal onderwerpen aansnijden die aansluiten op dit doel. De cursus wordt gegeven door de groepsleiders die werkzaam zijn op de Jong Volwassen afdeling.

De cursus zal wekelijks plaatsvinden gedurende 1,5 uur. Het aantal bijeenkomsten is vijf. Dit omdat de wisseling van gedetineerde snel plaatsvindt. Dit komt doordat er sprake is van een huis van bewaring waar gedetineerden doorgaans kort verblijven.

Op alle vier de Jong Volwassen afdelingen vindt groepswerk plaats. De cursus zal plaatsvinden op die afdeling waar op dat moment individuele begeleiding plaatsvindt, omdat op dat moment de andere gedetineerden verplicht zijn op cel te blijven en de gedetineerde vaders genoeg privacy hebben om zich open te stellen voor de cursus.

Doel cursus

Het doel van deze cursus is dat vaders na hun verblijf in detentie niet alleen op een andere wijze zullen functioneren in de samenleving, maar ook de rol van vader zijn binnen het gezin op een andere manier zullen benaderen

Doelgroep

Gedetineerde vaders in de leeftijd van 18 tot en met 23 jaar.

De gedetineerde mag deelnemen aan de cursus indien hij vader is, ongeacht de leeftijd van het kind. Ook kunnen geïnteresseerde gedetineerden meedoen aan de cursus indien zij een geldig argument hebben voor deelname. Te denken valt aan een gedetineerde, waarvan zijn vriendin een kind heeft en waarin hij aandeel heeft in de opvoeding.

Aantal deelnemers en samenstelling van de groep

Het maximaal aantal cursisten dat aan de cursus deel kan nemen is 8.

Thema's in het kort

1. Inleiding, introductie gezinssysteem
2. Socialisatie
3. Regels
4. Straffen en belonen
5. Straffen en belonen, afsluiting

Adviezen aan de cursusleiders

Het is wenselijk dat de groepsleiders tijdens de lessen een bepaalde houding aannemen. Dit is noodzakelijk voor de effectiviteit van de lessen. Deze houding kan de volgende aspecten inhouden:

1. Begeleiden van de groep
2. Stimuleren en belonen van positief gedrag
3. Het groepsproces

Het begeleiden van de groep:

Het is belangrijk te letten op de houding, het tempo en de wijze waarop je de groep aanspreekt. Wees niet te druk anders wordt de groep ook druk. Wees ook niet te dominant want dan gaan ze te veel 'achterover' hangen. Wees je steeds bewust van jouw houding op het gedrag van de groep.

Stimuleren en belonen van positief gedrag.

Gedrag wordt bepaald door de gevolgen die het heeft. Gedrag dat prettige gevolgen heeft, komt veel voor of neemt toe. Gedrag dat onprettige gevolgen heeft zal minder voorkomen of verdwijnen. In de sociale leertheorie wordt ervan uitgegaan dat aandacht geven en belonen versterkend werkt bij het aanleren van gedrag en dat geen aandacht geven, dus negeren, of straffen, gedrag kan 'uitdoven'.

Het groepsproces

Het groepsproces is de wijze waarop de groep zich ontwikkelt. Het groepsgebeuren kan opgedeeld worden in twee delen, namelijk het inhoudelijk en het relationele niveau.

Onder het inhoudelijk gedeelte vallen de verschillende lessen die gegeven worden en de thema's die naar voren komen. Het relationele niveau is de wijze waarop cursisten met elkaar omgaan. Deze beïnvloeden elkaar en vormen samen een groep.

De ontwikkeling van een groep kan worden ingedeeld in vijf stadia. Bij elke fase heeft de groepsleider een ander taak. Deze taak heeft betrekking op het relationele aspect.

De eerste fase is de fase van de beginnende groep. De gedetineerden beschouwen zichzelf nog niet als groepsleden maar als aparte individuen. De groepsleden kennen elkaar van de groep, maar zijn nu bij elkaar met een gemeenschappelijk onderwerp, namelijk het vaderschap, dat ze met elkaar bespreken. In de groep is het een onderwerp waar over het algemeen niet openlijk over gepraat wordt, omdat het een onderwerp is waarbij gevoelens los komen. In de eerste fase kan er hierdoor een onveilig gevoel zijn bij de gedetineerde vaders en zal de groepsleider voor veiligheid moeten zorgen. Dit kan door middel van oefeningen die de kennismaking en samenwerking bevorderen. Dit zal ook blijken in bijeenkomst 1. Hij moet de gedetineerden die zich in een groep op de achtergrond houden beschermen. Gedetineerden worden gestimuleerd mee te doen aan gesprekken, oefeningen etc., maar niet gedwongen. De groepsleider neemt veel initiatief; dat betekent dat hij een grote inbreng heeft en een strikte structuur hanteert. De groepsleider neemt als het ware zelf de touwtjes in handen, aangezien de nieuwe groep zelf weinig initiatief neemt.

De tweede fase omvat het zoeken naar gelijkheid. De gedetineerden tasten elkaar af en zoeken een binding met de andere gedetineerden. Iedereen zal een bepaalde positie in de groep aannemen. Veelal staan deze posities al vast, omdat de gedetineerden uit een groep gehaald zijn, waar ze al een rol vervullen. Toch kunnen de groepsleden een andere rol gaan vervullen dan ze in de groep doen, waar alle gedetineerden verblijven. Ook zal de groepsleider bewust moeten zijn van zijn eigen rol. Bijvoorbeeld bij een autoritaire groepsleider gaan de leerlingen meer onderdanige posities innemen. Bij een groepsleider die een eigen inbreng verwacht, zullen de leerlingen meer initiatief nemen. De groepsleider neemt initiatief, maar in mindere mate dan tijdens de eerste fase. Ook moet de groepsleider oog hebben voor de individuele gedetineerde.

Het streven naar veiligheid ontstaat tijdens de derde fase. Het groepsgevoel begint zich te ontwikkelen. De gedetineerden krijgen het gevoel dat ze zichzelf kunnen zijn, zonder een gevoel van onveiligheid. Deze fase zal redelijk snel verlopen, omdat de gedetineerden elkaar kennen, maar ze zullen elkaar moeten aftasten op het onderwerp die ze zullen bespreken.

De vierde fase is de fase van verkenning en aanvaarding van het 'anders-zijn'. De groepsleden staan open voor elkaar en zien dat de anderen verschillend zijn. De groepsleider houdt zich tijdens deze fase op de achtergrond.

Tijdens de laatste fase kan de groep evolueren in twee richtingen: ofwel er is een verder groei, ofwel de groep ontbindt zich.

Niet elke groep doorloopt deze vijf stadia. Soms blijven ze steken in één fase of in een vroegere fase. Ze kan ook bepaalde stadia overslaan. Verder bevinden niet alle gedetineerden zich in hetzelfde stadium.

De groepsleden kunnen ingedeeld worden in drie groepen:

1. De voorlopers : ze kondigen de mogelijkheid voor de volgende fase aan.
2. De middengroep : ze vertegenwoordigen de veiligheid binnen de groep.
3. De achterban : ze verhinderen dat het proces te vlug loopt. Daardoor ontstaat er diepgang.

Het is niet eenvoudig naast het inhoudelijke niveau zicht te hebben op het relationele niveau. Het is soms belangrijk, bewust van het inhoudelijk af te stappen om zich te kunnen richten op de onderlinge relatie tussen de gedetineerden.

Om tot een veilige groepssfeer te komen is het wenselijk dat de groep zich minstens in fase drie bevindt.

Regels voor de groepsleden

Hieronder zullen een aantal regels beschreven worden voor de cursisten die deelnemen aan de cursus.

1. Voor aanvang van de cursus dienen de vaders aan de tafel klaar te zitten.
2. Ze dienen elkaar uit te laten spreken.
3. Wat besproken wordt tijdens de cursus blijft daar en wordt niet besproken met andere gedetineerde.
4. Een actieve houding van de gedetineerde wordt verwacht, indien deze niet aanwezig is, mag de groepsleider besluiten de gedetineerde op cel te zetten.
5. Geen agressie tijdens de cursus.
6. De gedetineerden dienen goed gekleed te zijn tijdens de cursus, een normale lange broek en shirt.
7. Geen hoofddekseis.
8. Niet eten of drinken tijdens de cursus.

Bijeenkomst 1

Thema	: Inleiding cursus "opvoeden achter tralies" & introductie van het gezinssysteem.
Duur	: 1,5 uur.
Doel	: Inzicht krijgen in het gezinssysteem van de gedetineerde vader.
Tijdsduur oefening	: 30 minuten.

Introductie

De eerste bijeenkomst zal bestaan uit de eerste kennismaking van elkaars gezinssysteem. De groepsleider zal de gedetineerden uitleggen waarom zij hier zitten, wat er van hen verwacht wordt en wat zij van deze cursus kunnen verwachten.

In het kort zal beschreven worden wat er in de komende bijeenkomst besproken zal worden. Ook zal de groepsleider aan de gedetineerde vaders vragen wat zij van de cursus verwachten en wat volgens hun het doel is van de cursus. Hierdoor worden de gedetineerde vaders direct geprikkeld om over het onderwerp te praten en heerst er direct een actieve houding.

Werkwijze

Daarna is de beurt van de gedetineerde vader zelf om iets over zijn gezinssysteem te vertellen. Dit gebeurt aan de hand van een opdracht. De gedetineerde vader zet in het midden van een A4 de naam van zijn kind(eren). Wanneer een vader meerdere kinderen heeft doet hij dit van alle kinderen apart of samen. Dit kan per situatie verschillend zijn. Om de naam heen zet hij alle personen (familieleden kennissen, instellingen, zichzelf etc.) uit de omgeving van het kind. Hoe dichterbij een persoon bij de naam van het kind staat, hoe nauwer de band daarmee is. Na het maken van de opdracht lichten we deze in groepsverband toe. Belangrijk hierbij is welke plek de vader zichzelf geeft.

Het doel van deze opdracht is, dat de groepsleider inzicht krijgt in wie er op dit moment een belangrijke rol spelen in het leven van het kind vanuit de ogen van vader.

Hier aansluitend koppelen we het onderwerp opvoeding.

Wat betekent voor gedetineerde vader het woord 'opvoeding'. Is een goede opvoeding voor hen iets materiëls of spelen er ook regels en grenzen in de opvoeding?

Aandachtspunten

- De gedetineerden zijn veelal niet goed geschoold en hebben weinig tot geen diploma's. Dit kan tot gevolg hebben dat gedetineerden extra ondersteuning nodig hebben bij het maken van de opdrachten. Ook zouden de gedetineerden onderling elkaar kunnen helpen bij eventuele moeilijkheden. Hierdoor wordt de verwachte houding gestimuleerd.
- De gedetineerden kennen elkaar van het groepswerk en zullen elkaar in grote lijnen kennen. Toch zal er tijdens deze cursus een gevoelig onderwerp naar voren gebracht worden, waardoor ze zich kwetsbaar kunnen opstellen. Door dit te kunnen bewerkstelligen zal er een veilige sfeer gecreëerd moeten worden door de groepsleider.

Benodigdheden

- Werkblad sociaal netwerkcirkel

Bijeenkomst 2

Thema	: Socialisatie.
Duur	: 1,5 uur.
Doel	: In hoeverre staat de opvoeding van hun eigen kind in relatie met hun eigen socialisatie.
Tijdsduur oefening	: 30 minuten.

Introductie:

De tweede bijeenkomst koppelen we terug naar de eerste. Weten de gedetineerde vaders nog waar we het vorige week over gehad hebben? Hebben ze er nog over nagedacht? Wat is ze het meeste bij gebleven?

Werkwijze:

In deze bijeenkomst zal het vaderschap in relatie tot de eigen socialisatie centraal staan. Het is de bedoeling dat de groepsleiders de deelnemers stimuleren om een groepsgesprek te voeren waarin de gedetineerde vaders hun ervaringen met elkaar delen. Dit kan in de vorm van een spel zijn. De gedetineerden hebben een eigen socialisatie proces gehad van hun eigen ouders/ opvoeders. In hoeverre heeft hun socialisatie betrekking op de opvoeding die zij nu aan hen eigen kind geven. De groepsleider legt een stapel kaartjes in het midden van de groep. De gedetineerden vaders mogen beurtelings een kaartje uit het midden pakken, waarvan zij denken dat die van toepassing is op de opvoeding aan hun kind en vertellen daarbij waarom dat zo is.

Voorbeeld:

Gedetineerde x pakt een kaartje met onderwerp *respect*. Hij vertelt wat respect voor betekenis heeft in zijn eigen opvoeding en of hij dat terugziet in de opvoeding van zijn kind. Het is de bedoeling dat de groepsleider hier op in gaat en doorvraagt. Onderwerpen kunnen zijn: netheid, eerlijkheid, hygiëne, beleefdheid, gehoorzaamheid, behulpzaamheid, geduld, respect etc.

Aandachtspunten:

- Wanneer de groepsleden de opdracht moeilijk vinden is het een taak van de groepsleiding om hier extra aandacht aan te besteden.
- Een goede uitleg voor dit spel is belangrijk.
- Bij Antilliaanse/ Surinaamse jongeren speelt de moeder een belangrijke rol. Soms is de rest van de familie belangrijker dan de natuurlijke vader van het kind.
- Bij Turkse/ Marokkaanse jongeren is de houding en het gezag van de vader erg belangrijk. De vader is het hoofd van het gezin en de andere gezinsleden dienen vader te gehoorzamen.

Benodigheden:

Kaartjes voor het spel.

Bijeenkomst 3

Thema	: Regels.
Duur	: 1,5 uur.
Doel	: De gedetineerde bewust maken van regels binnen de opvoeding en de maatschappij.
Tijdsduur oefening	: 30 minuten.

Introductie

De bijeenkomst wordt begonnen met een korte terugblik naar bijeenkomst 2. Er wordt in het kort herhaald wat er in bijeenkomst twee besproken is en wat de gedetineerden geleerd hebben van deze bijeenkomst. Vervolgens zal begonnen worden met het thema van bijeenkomst drie en zal een uitleg gegeven worden over regels.

Regels zijn afspraken tussen mensen die nodig zijn om een bepaalde situatie goed te laten verlopen. Bijvoorbeeld verkeersregels zijn nodig om geen ongelukken te krijgen. Als niemand zich aan de regel 'rechts heeft voorrang' houdt, komen er botsingen.

Regels hebben invloed in het doen en laten van de mens. Je moet goed weten welke regels er bestaan en wat de functie is van regels. Soms zijn regels duidelijk, soms ook weer niet. In deze bijeenkomst zal bekeken worden welke regels er gelden in het leven van de gedetineerde vader.

Werkwijze

De gedetineerde vaders mogen na de introductie het werkblad 'regels thuis' invullen.

Nadat deze is ingevuld wordt het besproken in de groep en wordt hier een groepsgesprek aan gekoppeld.

Aandachtspunten

- Bij Antilliaanse/Surinaamse jongeren zijn regels van thuis vaak niet zo belangrijk (vinden zichzelf). Belangrijk is de ongeschreven regel, dat je je familie altijd steunt, ongeacht wat er is gebeurd. Regels naar vrienden vertalen ze als codes (meestal non-verbaal).
- Voor Islamitische jongeren heeft de Koran grote invloed op regels in en buiten het huis.
- Marokkaanse jongeren zijn vaak opgevoed volgens de orthodoxe Islam.
- Turkse jongeren zijn vaak opgevoed volgens de liberale Islam (Alawieten, een stroming binnen de Islam).

Benodigdheden

- Werkblad regels thuis

Nabespreking

Aanvullende vragen

- Wat gebeurt er als jij je niet aan de regels houdt?
- Vind je het een goede straf?
- Zo niet, wat zou jij als straf bedenken?
- Wat gebeurt er al jouw kind zich niet aan de regels houdt?
- Als er thuis geen regels zouden bestaan, hoe zou het dan thuis gaan?
- Zijn er regels thuis die je in je eigen huishouden ook toepast/ zou toepassen?

Bijeenkomst 4

Thema	: Belonen.
Duur	: 1,5 uur.
Doel	: De gedetineerde kennis laten maken met belangrijke aspecten binnen de opvoeding.
Tijdsduur oefening	: 30 minuten.

Introductie

Naar aanleiding van bijeenkomst 3 zal deze bijeenkomst in het teken van opvoeding staan. Het thema positieve aandacht zal worden behandeld. De volgende en tevens laatste bijeenkomst zal aandacht worden besteed aan het aspect negatieve aandacht. Het is belangrijk de gedetineerde vaders kennis te laten nemen van deze aspecten in de opvoeding, omdat is gebleken dat dit een gemis is in de eigen opvoeding en dat in de opvoeding van hun eigen kind deze taak vaak aan anderen wordt overgelaten.

Werkwijze

Als eerste legt de groepsleider het begrip 'belonen' uit. Hieronder kunnen een aantal aspecten vallen namelijk: aandacht geven, complimenteren. Dit zijn beide vormen van belonen.

Voor deze bijeenkomst staat een rollenspel gepland. Het is de bedoeling dat de groepsleider de onderstaande thema's eerst bespreekt met de gedetineerde vaders. Naar aanleiding daarvan kan er een rollenspel worden gespeeld.

Belonen:

Thema 1, aandacht geven

Soms krijgen kinderen alleen aandacht voor vervelende dingen die ze doen. Dat is jammer want dan gaan ze die vervelende dingen vaker doen. Want kinderen willen graag aandacht. Aandacht is voor een kind prettig, door aandacht te geven aan de leuke dingen die het kind doet, voelt het kind zich bevestigd door papa en krijgt hierdoor meer zelfvertrouwen.

Wat zijn de ervaringen van de gedetineerde vaders wat betreft dit onderwerp?

Op welke manier geven zij het kind aandacht? Wat verstaan zij onder aandacht geven? Speelgoed geven of met ze spelen en praten.

Voorbeelden om het kind op een positieve manier aandacht te geven;

- geef het kind eens een aai over de bol, een knipoog of toon belangstelling naar het kind toe. Dit kan zijn wanneer het kind thuis komt met een mooie tekening of werkstuk of wanneer het kind een puzzel maakt. Zo kunnen we vele andere voorbeelden geven waarna je het kind aandacht kan geven.
- Geef niet teveel aandacht aan vervelende dingen die het kind doet. Het kind kan dit gaan zien als aandacht en gaat steeds meer vervelende dingen doen.

Thema 2, complimenteren

Een leuke manier om aandacht te geven aan het kind is door het kind een complimentje te geven. Een kind is heel de dag door bezig en doet een heleboel dingen waar je hem/ haar voor kunt complimenteren. Een voorbeeld kan zijn:

‘Wat goed dat je je bord al bijna op hebt’ of ‘Wat goed van je dat je het speelgoed zelf opruimt’. Door goed naar het gedrag te kijken van het kind, kun je kijken wanneer het iets goed doet en hem/ haar daarvoor kunt complimenteren.

Als je een kind wilt complimenteren, moet dat direct gebeuren. Gebeurt dit later, weet het kind niet waarvoor het compliment was bedoeld.

Hierna wordt aan de gedetineerde vaders gevraagd of ze allemaal een situatie kunnen bedenken waarin zij hun kind gecompimenteerd hebben. Deze situaties worden besproken en één van deze situaties wordt uitgespeeld in een rollenspel.

Twee gedetineerde vaders mogen het spel uitvoeren en daarna wordt het in de groep besproken.

Aandachtspunten

- De groepsleider moet benadrukken dat er niet zomaar voor alles gecompimenteerd moet worden. Een grens hierin trekken is belangrijk.
- Bij het rollenspel dient de groepsleider te letten of de gespeelde vader congruent is. Komt zijn lichaamstaal overeen in hetgeen hij zegt. Is dit niet het geval, kan de groepsleider zijn competentie hierin vergroten door aanwijzingen te geven.

Benodigdheden

- Casus voor rollenspel
- Twee vrijwilligers

Aanvullende vragen

- Wat vinden de gedetineerde vaders van positief aandacht geven.
- Op welke manier geven de vader het kind positieve aandacht?
- Weet de vader nu waarom het belangrijk is om het kind af en toe positieve aandacht te geven?

Casus rollenspel

- afhankelijk van wat er in de groep genoemd wordt.

Bijeenkomst 5

Thema	: Straffen/ afsluiting.
Duur	: 1,5 uur.
Doel	: De gedetineerde kennis laten maken met belangrijke aspecten binnen de opvoeding.
Tijdsduur oefening	: 20 minuten.

Introductie

Naar aanleiding van bijeenkomst 4 zal ook deze bijeenkomst in het teken van opvoeding staan. Het thema negatieve aandacht zal worden behandeld. Hierop aansluitend zal geëvalueerd worden over de afgelopen bijeenkomsten.

Het is belangrijk de jongens kennis te laten nemen van deze aspecten in de opvoeding. Omdat in de interviews naar voren is gekomen dat deze aspecten onder andere worden gemist in de eigen opvoeding en dat in de opvoeding van hun eigen kind deze taak vaak aan anderen wordt overgelaten.

Werkwijze

Als eerste legt de groepsleider het begrip 'straffen' uit. Hieronder kunnen een aantal aspecten vallen namelijk; nee zeggen, negeren, dit zijn verschillende vormen van straffen. Het is de bedoeling dat de groepsleider de onderstaande thema's eerst bespreekt met de gedetineerde vaders. Naar aanleiding daarvan kan er een rollenspel worden gespeeld. Aan het einde van deze bijeenkomst zal stil worden gestaan bij de afsluiting van deze cursus. Aan de gedetineerde vaders zal gevraagd worden wat ze van de cursus vonden, of ze iets miste en of ze er iets van geleerd hebben. Eventuele feedback kan meegenomen worden naar de volgende periode waarin de cursus aangeboden zal worden.

Straffen:

Thema 1 straffen

Door gedrag te belonen leert een kind wat de bedoeling is. Door te straffen leert het alleen wat niet de bedoeling is, maar blijven er nog allerlei mogelijkheden over. Belonen is dus effectiever dan straffen. Teveel straffen kan leiden tot het ontstaan van een overmatig schuldgevoel. Het is beter om zoveel mogelijk een waarschuwing te geven vlak voor het kind een overtreding wil begaan. Dus: "Denk erom, dat mag niet". Het kind leert zich zodoende in te houden. Er zullen altijd situaties blijven voorkomen dat er toch gestraft moet worden. Straf moet een logisch vervolg zijn op het vergrijp, bijvoorbeeld als een kind steeds met zijn driewieler op straat fiets in plaats van op de stoep, dan leert het meer van de straf die er uit bestaat dat het die dag niet meer mag fietsen, dan wanneer het voor straf 's avonds geen televisie mag kijken. Dat laatste is voor hem niet logisch. Bovendien moet de straf niet te zwaar zijn en zich niet over een te grote periode uitstrekken, want dan weet het kind niet meer waarvoor het ook alweer gestraft werd.

Thema 2 nee zeggen

Een duidelijke manier van grenzen stellen is 'nee zeggen'. Hiermee weet het kind direct dat het iets niet mag. Er is geen twijfel meer mogelijk. Wel is het belangrijk om te zeggen waarom je iets niet goed vindt. Zo wordt het voor het kind duidelijker waarom het iets

niet mag. Soms gaan kinderen nog even door om te kijken of de ouder/opvoeder echt meent wat ze zegt. Laat daarom duidelijk merken dat 'nee' echt 'nee' is. Wanneer hier niet consequent mee om wordt gegaan geloven kinderen 'nee' niet meer en gaan steeds verder met doorzeuren, totdat ze uiteindelijk hun zin krijgen.

Thema 3 negeren

Soms gaan kinderen expres gedrag vertonen wat niet mag waarmee ze de aandacht vragen. Wanneer je hier geen aandacht aan besteed, het negeert, dooft het gedrag uit. Het is voor het kind niet meer interessant om het gedrag te vertonen, want er wordt niet op gereageerd door de ouders/opvoeder. Wanneer het ongewenste gedrag stopt ga je uiteraard weer positieve aandacht geven. Negeren is soms moeilijk, zeker wanneer je voor het eerst probeert het kind te negeren. Een tip kan hierbij zijn om de kamer uit te lopen of de krant te gaan lezen.

Wanneer het kind iets gevaarlijks doet, het speelt met een schaar bijvoorbeeld moet je natuurlijk wel reageren.

Voor deze bijeenkomst staat een rollenspel gepland. Het is de bedoeling dat de groepsleider de bovenstaande thema's eerst bespreekt met de gedetineerde vaders. Naar aanleiding daarvan kan er een rollenspel worden gespeeld

Aandachtspunten

- De groepsleider moet benadrukken dat er niet zomaar voor alles bestraft moet worden. Een grens hierin trekken is belangrijk.
- Bij het rollenspel dient de groepsleider te letten of de gespeelde vader congruent is. Komt zijn lichaamstaal overeen in het geen wat hij zegt. Is dit niet het geval kan de groepsleider zijn competentie hierin vergroten door aanwijzingen te geven.

Benodigdheden

- Casus voor rollenspel
- Twee vrijwilligers

Aanvullende vragen

- Wat vinden de gedetineerde vaders van negatieve aandacht geven?
- Op welke manier geven de vader het kind positieve aandacht?
- Weet de vader nu waarom het belangrijk is om het kind af en toe positieve aandacht te geven?

Casus rollenspel

Het is mooi weer, vader loopt met zijn dochter in het park. Ze komen net van de kinderboerderij en lopen richting huis. Op de boerderij heeft het kind van vader een patatje gehad. Samen hebben ze deze heerlijk in het zonnetje opgegeten. Onderweg naar huis komen ze een ijscoke tegen. Dochter wil heel graag een ijsje en vraagt aan vader of ze een ijsje mag. Het is immers zo heet en dochter kan wel wat afkoeling gebruiken. Vader vindt eigenlijk dat ze al genoeg verwend is. Dochter begint te huilen, wat doe je?

Evaluatieformulier

Hieronder een evaluatieformulier. Elke gedetineerde dient dit formulier in te vullen na deelname van de cursus.

1. Wat vond je van de cursus? Licht je antwoord toe.

.....
.....
.....
.....

2. Wat heb je geleerd van de cursus?

.....
.....
.....
.....
.....

3. Zijn er onderwerpen die je gemist hebt, zo ja welke?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

4. Vond je dat de groepsleider de cursus goed gaf? Licht je antwoord toe.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

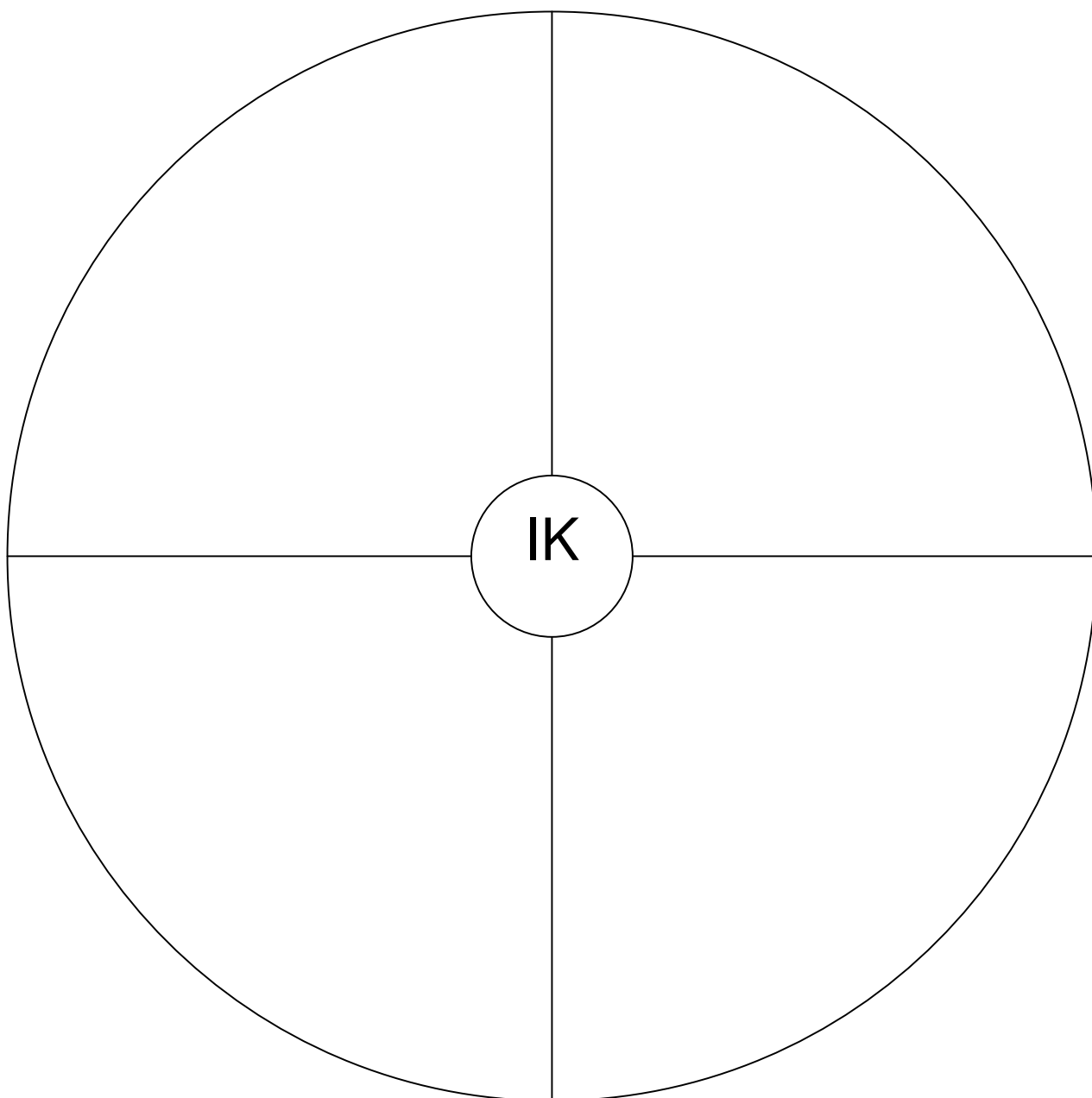
5. Wat zou je anders willen in deze cursus

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Werkbladen cursus

‘Opvoeden achter tralies’

Bijeenkomst 1
Sociaal netwerkcirkel



Bijeenkomst 3

Werkblad: regels thuis

Wat voor regels gelden er bij jou thuis voor het kind? Noem er vijf.

1.

2.

3.

4.

5.

Wie maakt thuis de regels?

Noem 3 regels/ afspraken die jij met je ouders had/hebt en waar je het mee eens bent

1.

2.

3.

Noem 3 regels/ afspraken die jij met je ouders had/hebt en waar je het niet mee eens bent

1.

2.

3.